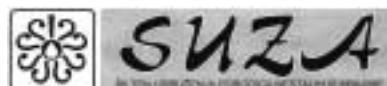

Iz sadržaja:

4. **UMJESTO UVODNIKA**
5. ČEDOMIR MARIĆ, predsjednik udruženja
PUNO RAZGOVORA MALO REZULTATA
7. KAKO RIJEŠITI ŽIVOTNE PROBLEME IZBEGLIH I PROGNAHNIH
UZ POMOĆ KREDITA DO KUĆA I STANOVA
9. AKCIJA UDRUŽENJA PORODICA NESTALIH LICA
IZ KRAJINE I MEĐUNARODNOG CRVENOG KRSTA
POMOĆ DJECI
10. MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU
**TUŽITELJ MEĐUNARODNOG SUDA PROTIV
ANTE GOTOVINE I RAHIMA ADEMIJA**
26. AKTIVNOSTI UDRUŽENJA PORODICA NESTALIH I
KIDNAPOVANIH LICA NA KOSOVU I METOHIJI
PROTESTI, PROTESTI...
28. APEL PORODICA NASILNO ODVEDENIH SRBA IZ SARAJEVA
**UZELI STE NAM SINOVE I OČEVE,
VRATITE NAM BAREM KOSTI**
30. TRAGIČNA PRIČA KOJA TRAJE
STEVANOVA NADANJA
32. ŠEST GODINA POSLIJE EGZODUSA SRBA S VJEKOVNIH OGNJIŠTA
ZAPLAKALA PRVA SRPSKA BEBA U BENKOVCU
33. REDAK ALI LEP PRIMER VRAĆANJA IMOVINE SRBIMA U KNINU
JOSIP VRATIO KUĆU ĐURI
35. PROSLAVLJENA SLAVA KNINA BOGORODIČIN POKROV
KNIN SIMBOL (NE) MIRA
36. TREĆI PUT OD OSNIVANJA DAVNE 1615. GODINE, OSVEĆENA OBNOVLJENA
BOGOSLOVIJA SVETA TRI JERARHA U MANASTIRU KRKA KOD KNINA
BOGOSLOVIJA — GARANT SLOBODE I DOSTOJANSTVA
38. ISTRAGE O RATNIM ZLOČINIMA U SPLITSKOM LOGORU LORA
BIĆE JOŠ HAŠKIH OPTUŽNICA
40. **PRAVNI SAVJETI**

UDRUŽENJE PORODICA NESTALIH IZ KRAJINE

Lomina 4, Beograd
Tel/fax 011/361-8636
e-mail: afmp_kr@yubc.net

Glavni i odgovorni urednik,
predsjednik udruženja
Čedomir Marić

Sekretar
Trajko Prokić

Upravni odbor
Mara Beader, Jovan Petković,
Bogdan Krtinić, Branko Končalo-
lović, Vladimir Hajdin, Mirjana
Demonja, Vlado Šašo, Dragana
Vujančević, Mirjana Grubor,
Dragica Galović i Smilja Vujić

Urednik
Rade Matijaš

Lektor
Sandra Šare

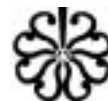
Tehnički urednik
Zdravko Mirčeta

Kompjuterska obrada
**Igor Marinković
Suzana Bojadić**

Štampa
"Sprint" Beograd

Tiraž **1800**

Zahvaljujući donacijama ICMP-a
i MKCK-a, "Suza" je besplatna.

Autor znaka:
Pero Čimbur

Autor fotografija na koricama:
Dušan Mišić

UMJESTO UVODNIKA

Krajina se proteklih dana često spominje, i to je dobro, makar i nismo zadovoljni kontekstom u kojem se o njoj govori. Prvo je sada već smijenjeni šef RDB-a Goran Petrović u saopštenju povodom pobune "crvenih beretki" upozorio da je šef jedinice Dušan Maričić "posle egzodusa iz Krajine uhlebljenje našao u ovoj jedinici". Za nekoga ko je zbog zasluga postavljen za komandanta te specijalne jedinice nikako se ne može reći da se "uhlebio", i drugo, zašto je važno je li Gumar, kako Maričića zovu po ocu vulkanizeru iz Gračaca, iz Krajine, RS ili iz Beograda.

Regionalno porijeklo niko u toj službi nije spominjao kad su Končarević i Šijan (izbjegli iz Krajine) bili prve žrtve šiptarskih terorista na Kosovu u sastavu "crvenih beretki".

Više državnih funkcionera je u proteklim predizbornim i izbornim aktivnostima na Kosovu plašilo tamošnje Srbe da ne postupe kao Krajišnici koji nisu potpisali plan Z-4, pa ih je stiglo što ih je stiglo. Amnestiranje Hrvatske za egzodus Srba iz Krajine politički je opasno. U Beogradu je 2. maja 1995. godine Milan Babić, tadašnji predsjednik Vlade Krajine, pred američkim ambasadorom Piterom Galbrajtom prihvatio sporazum Z-4. Hrvatska je, međutim, postupila upravo onako kako je Tuđman četiri mjeseca ranije najavio u razgovoru s članom britanskog parlamenta Pedijem Ešdaunom u Londonu. Vrhovnik je tada na salveti nacrtao kartu na kojoj nije bilo Krajine, a pri tom je hvalio Miloševića zbog kooperativnosti.

Engleski istoričar Ešdaun će biti stručni konsultant za uvodna istorijska pitanja na suđenju hrvatskim generalima Gotovini i Ademiju, u čijim optužnicama stoji i to da je Hrvatska, otkad je formirala samostalnu državu, radila na progonu Srba bez ikakve želje da spor oko Krajine riješi mirnim putem. Ne daju se, međutim, Krajišnici i prognani Srbi iz Hrvatske. U dečjoj emisiji Studija B ovih dana smo mogli čuti i to da su najbolji igrači i strelci turnira u malom fudbalu (mini-liga u Beogradu) klinci Lazar Krneta, Miloš Bijelić i Nikola Tišma. Preko Save i Drine u Srbiju jesu stigli mladići koji su obukli časne uniforme "crvenih beretki", ali istim putem su stigli još neki.

Predrag Stojaković žari i pali NBA ligom u američkoj košarci i rado se odaziva humanitarnim akcijama. Jelena Dokić je među deset najboljih teniserki u svijetu, a kao i Peđa, izbjeglica je iz Hrvatske. Jelena je ovih dana prihvatila da pomogne JAT-u kao promoter. Ako neko i poslije ovoga sumnja u patriotizam i čestitost Krajišnika i Srba izbjeglih iz Hrvatske, neka na internetu pogleda jedan od brojnih sajtova "Krajina kafe". Žal za Krajinom, za majkom Srbijom i rodnim krajem... Nigdje mržnje i osvetoljubivosti prema onima koji su ih izgnali s vjekovnih ognjišta. Baš kao i u onom spotu "Srbijo, najljepša bajko, Srbijo, oče i majko", kojem su u prvom planu kršni momci i djevojke iz KUD-a "Krajina".

Pred vama je sedmi broj "Suze". Očekujemo skorbu identifikaciju ekshumiranih Srba s kninskog groblja, o čemu su ovih dana razgovarale hrvatske i jugoslovenske komisije za nestale u Beogradu. Hrvatska trpi velik pritisak OEBS-a da Srbima vrati stanarsko pravo. Goran Granić je izjavio da će Hrvatska do kraja iduće godine Srbima vratiti sve oduzete kuće. Očekujemo zato bolju 2002. godinu, ali ne zaboravite UNHCR-u podnijeti zahtjev za obnovu ratom oštećenih kuća. Rok je 31. decembar 2001. godine. □

(R. M.)

PUNO RAZGOVORA MALO REZULTATA

Uobičajeno je da se na kraju godine sumiraju rezultati, a kva je bila naša aktivnost ove godine, moglo se saznati iz prethodnih brojeva. U ovom broju govorićemo o periodu od avgusta do danas. I ove godine 4. avgusta u crkvi svetog Marka u Beogradu, kao i u crkvi Svete trojice u Banjaluci, okupile su se porodice da uz suze zapale svijeće i obilježe šestu godišnjicu stradanja svojih najmilijih. Ovo je period u kojem jedan dio porodica nade polaže u Zagrebu jer je iz kninske, kao i nekih manjih grobnica u zapadnoj Slavoniji (Šnjevovići i Kusunje), ekshumirano 300 tijela. I tako, dok jedni čekaju na poziv da odu u Zagreb na identifikaciju, drugi s pravom očekuju nastavak ekshumacije ostalih grobnica po Hrvatskoj. Ovdje moramo istaći nezadovoljstvo dosadašnjim radom odgovarajućih službi u Zagrebu, s obzirom na to da prva grupa porodica već tri mjeseca čeka poziv za identifikaciju 22 tijela. Koliko li će još čekati ostale porodice da bi saznale sudbinu svojih najmilijih? Svoje nezadovoljstvo prenosili smo relevantnim predstavnicima s kojima se sastajali.

U više navrata sastajali smo se s predstavnicima Komisije za humanitarna pitanja i nestala lica

SRJ, JCK-a, Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i predstavnicima Međunarodne komisije za nestala lica. Uz spomenute sastanke, važno je istaći da smo razgovarali s Ivanom Grujićem, predsjednikom Ureda za zatočene i nestale RH, od koga smo dobili uvjerenje da će se Hrvatska, u skladu s odlukom svoje vlade, prema srpskim žrtvama pri ekshumaciji i identifikaciji odnositi kao i prema ostalim građanima Hrvatske.

Pri tome je uvijek najvažnije bilo to kako pospješiti rasvjetljavanje sudbine nestalih lica. Upravo toj temi je i posvećena Šesta konferencija udruženja porodica nestalih lica iz cijelog regiona u organizaciji ICMP-a. Održana je u Sarajevu 10. i 11. novembra uz prisustvo preko 70 predstavnika udruženja porodica, gostiju i predstavnika državnih komisija.

Prvi radni dan porodice su iskoristile da razmijene iskustva i pripreme zaključke za budući rad. Oni glase:

- organizovati manje sastanke prema interesima
- razmijeniti informacije
- međusobna podrška i zajednički nastup pred vlastima
- saradnja s drugim nevladinim organizacijama

— nastavak saradnje s Međunarodnom komisijom za nestala lica u stručnom, finansijskom i materijalnom pogledu

— osigurati stalno prisustvo medija.

Drugog dana u prisustvu predsjednika vladinih komisija za traženje nestalih lica predstavnici porodica upoznati su o aktivnostima komisija, kao i planovima za budući rad. Porodice su predstavnicima državnih komisija postavile mnoga pitanja, koja su se uglavnom svodila na probleme ekshumacije i identifikacije nestalih. Posebno je naglašena potreba da državne komisije i ostale institucije u regionu koje se bave tim problemom maksimalno sarađuju. Ukazano je i na neopravdani zastoj ekshumacije i identifikacije, kao i na kršenje ljudskih prava.

Sa zadovoljstvom možemo konstatovati da su započete aktivnosti da se u Beogradu otvori laboratorija za analizu DNK. Porodice koje žive u SRJ uskoro će moći dati uzorke krvi, a onima koje žive u RS uzorci će se uzimati u laboratoriji u Banjaluci. Zato objavljujemo prilog iz informatora ICMP-a, koji treba da posluži kao odgovor na pitanje ko sve može biti donator uzoraka krvi.

Donatori uzoraka krvi

Radi boljeg razumijevanja cijelog procesa, još jednom objašnjavamo zašto se prikuplja krv od porodica koje imaju nestalog, te ko sve može biti donator i za koga.

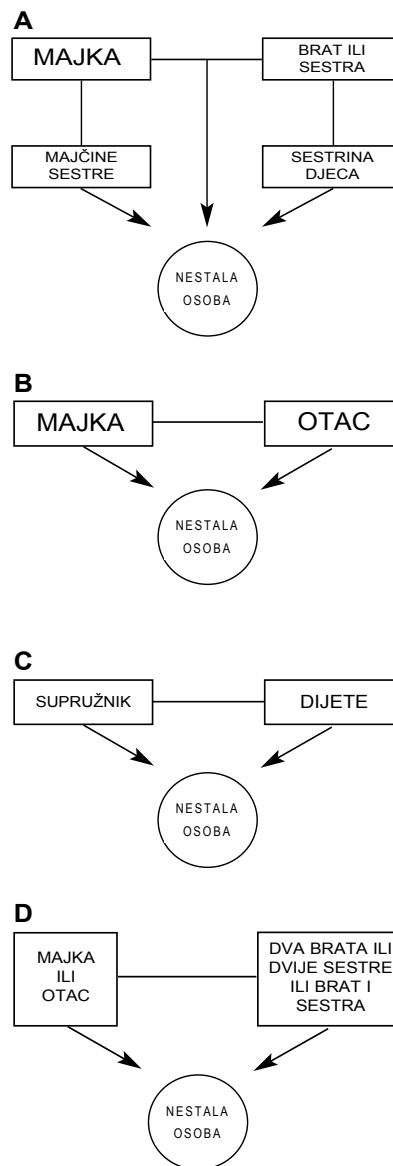
Cijeli ovaj program osmišljen je tako da omogućujući što bržu i tačniju identifikaciju ekshumiranih tijela iz masovnih i pojedinačnih grobnica. Kada metode klasične identifikacije ne mogu da daju tačne podatke, onda to ovaj program može s velikom vjerovatnoćom. Planirano je da se od porodica nestalih uzimaju uzorci krvi i da se iz njih izoluje DNK, a zatim se ti podaci pohranjuju u bazu podataka rodbine nestalih. Onog trenutka kada imamo ekshumirano tijelo, a klasičnom metodom ne možemo utvrditi identitet osobe, dovoljno je izolovati DNK iz uzorka kosti ekshumiranog tijela i kompjuterski utvrditi da li je neko od rodbine dao krv.

Metoda DNK nije sve-moćna. Ona velikom broju porodica može dati odgovore s velikom tačnošću, ali ni ona ne može pomoći ako tijelo nije ekshumirano ili ako porodica nije dala uzorak krvi. □

Najbolji davaoci, donatori, uzoraka krvi

Postoje dvije vrste DNK koje analiziramo: mitohondrijalna i nuklearna. Za mitohondrijalnu je najpouzdaniji davalac majka, brat i sestra, a za nuklearnu je najbolje da donatori budu otac i majka ili supružnik i jedno dijete nestalog, ili jedan roditelj nestalog i dva brata ili jedan roditelj i dvije sestre, ili jedan roditelj i brat i sestra nestale osobe. □

Kao rezultat mnogih sastanaka i razgovora, o čemu smo pisali u prvom dijelu teksta, udruženje očekuje skori početak akcije uzimanja uzoraka krvi od porodica nestalih radi identifikacije. O datumu i mjestu uzimanja uzoraka krvi na vrijeme ćemo vas obavijestiti. Unaprijed molimo porodice da se tada odazovu jer je to jedini način da rasvijetlimo sudbinu naših najmilijih. □

KAKO REŠITI ŽIVOTNE PROBLEME IZBEGLIH I
PROGNANIHUZ POMOĆ KREDITA
DO KUĆA I STANOVA

— Ne možemo ignorisati činjenicu da nam je 70 odsto izbeglica jasno saopštilo da želi da živi u Srbiji — kaže dr Sanda Rašković-Ivić, republički komesar za izbeglice

U Srbiji danas živi 450.000 izbeglih i 250.000 interno raseljenih osoba s Kosova i Metohije, a ujedinjeni statistički podaci izvedeni iz poslednjeg popisa izbeglica govore da 70 odsto njih želi da ostane u Srbiji.

— Čovek bi se upitao kakav smo mi to narod koji ne želi da se vrati na sopstveno ognjište. Ali, začuđenost će sigurno ustrukturi pred činjenicom da se, primera radi, u Hrvatskoj desi barem jedno hapšenje pripadnika srpske nacionalnosti, da je oko 50.000 društvenih i vojnih stanova, koji su pripadali Srbima, otkupljeno i da ovoj cifri treba dodati i 300.000 srušenih ili teško oštećenih kuća na teritoriji Krajine, Slavonije, Banije, Like i Korduna u kojima su nekada živeli Srbi, priča dr Sanda Rašković-Ivić, republički komesar za izbeglice.

Pravna besmislica

Naša sagovornica dodaje da je Hrvatska nedavno napravila jedan gest koji bi se mogao nazvati politički korektnim da Hrvati nemaju svoje "čitanje prava". O čemu se zapravo radi? Naši susedi su u dogovoru s Komesarijatom za izbeglice i Visokim komesarijatom UN za izbeglice, počeli da popisuju razrušene srpske kuće, čiju je obnovu pristala da finansira međunarodna zajednica, ali su došli na ideju da se kuća može prijaviti samo ako njen vlasnik odluči da bude povratnik. "To je pravna besmislica, jer vi sa svojim privatnim vlasništvom možete uraditi što god želite — u njemu živeti ili ga prodati", kaže dr Rašković-Ivić, i dodaje da je situacija u Bosni i Hercegovini mnogo bolja.

— Zbog aneksa sedam Dejtonskog sporazuma i donošenja Zakona o povratku imovine, stanarska prava se vraćaju vlasnicima, a istovremeno je

anuliran i zakon po kome vlasnik stana mora boraviti u njemu najmanje dve godine ako želi da ga povrati. Međutim, u Bosni i Hercegovini su talasom privatizacije "preplavljena" gotovo sva državna preduzeća tako da se u ovu republiku vraćaju uglavnom penzioneri, osobe koje imaju novac za investiranje u privatne poslove.

• Kakav je status izbeglica u Srbiji?

Dr Sanda Rašković-Ivić kaže da svega njih pet odsto živi u kolektivnim

centrima, 30 odsto živi s rođacima, čak 40 odsto prognanih uspeva da od sopstvenih prihoda plaća stanarinu, dok je samo 20 procenata izbegličke populacije uspele da trajno reši svoj stambeni problem. Izbeglice uglavnom gravitiraju ka administrativnim ili pograničnim centrima Srbije jer je u njima lakše naći posao (samo u Beogradu živi 150.000 prognanih). Uglavnom žive od sive ekonomije. O tome indirektno i govori podatak da samo 20 odsto izbeglica radi u državnoj službi i ima prijavljen radni staž.

Hleb i pašteta

"Komesarijat za izbeglice izdržava 50.000 ljudi koji žive u 403 kolektivna centra, što u prevodu znači da im plaća odeću, obuću, hranu, lekove i higijenska sredstva. Ako bi država odlučila da svim izbeglicama u Jugoslaviji dnevno obezbedi jedan doručak s minimalnim nutricionističkim vrednostima, recimo, hleb, jogurt i paštetu — to bi koštalo milion maraka. Srbija je isuviše siromašna da teret izbeglištva sama nosi na svojim plećima. Zato se nadam da će međunarodna zajednica konkretno, a ne samo verbalno podržati demokratske promene u našoj zemlji i pomoći nam da pronađemo trajna rešenja za izbeglice, pri čemu mislim na nalaženje posla i stana. Ne možemo više te nesrećne ljude da držimo na hlebu i pašteti i da pričamo o njihovom povratku u zemlje preokla jer nam je 70 odsto njih jasno reklo da želi da ostane ovde", kategorična je Sanda Rašković-Ivić.

Zbog toga je Komesarijat za izbeglice u saradnji s Ekonomskim institutom napravio desetogodišnji projekt lokalne integracije izbeglica koji predviđa rešenje sudbine 30.000 osoba na godišnjem nivou.

"Naša vlada mora da ima u vidu činjenicu da izbeglice čine devet odsto ovdašnje populacije i da postoje određeni načini da se tim ljudima pomogne. Jedan od konkretnih je pomoć u građevinskom materijalu. U Komesarijatu imamo 3.000 zahteva onih koji su prodali svoja imanja u bescenje, počeli da zidaju kuće, i sada im treba još samo malo materijalne pomoći da ih završe", kaže naša sagovornica.

Ona podseća da među izbeglicama ima deset odsto ljudi sa fakultetskim diplomama i 3.500 magistara i doktora nauka, i izvodi sledeću računicu: ako opština reši da im pokloni plac i infrastrukturu, i ako se ima u vidu da jedan metar humanitarne gradnje košta 500 maraka, to znači da bi stan od 50 kvadrata za jednog naučnika mogao da se kupi za oko 30.000 maraka. Seoska imanja, dodaje dr Sanda Rašković-Ivić, mogu da se kupe za 20 do 25 hiljada maraka i da se na taj način da zamajac revitalizaciji srpskog sela. Ceo ovaj projekat, zaključuje naša sagovornica, treba bazirati na sistemu kredita koji bi se vraćali i obnovljali ciklus rešavanja izbegličkih sudbina. □

"Politika", Beograd

SUDBINA JEDNOG PISMA

Predsjednik Udruženja porodica nestalih iz Krajine Čedomir Marić uputio je 17. aprila 2000. godine pismo predsjedniku Hrvatske Stjepanu Mesiću, s očekivanjem da će imati više razumijevanja od prethodne vlasti za probleme nestalih Srba iz Krajine u periodu 1991—1995. godine i kasnije. To pismo objavljeno je u drugom broju "Suze" iz avgusta 2000.

Prošlo je godinu i po dana od toga: nema odgovora. Gospodin Mesić i hrvatske vlasti i dalje ćute. Pitamo se zašto: u pismu nema ničeg što one ne mogu riješiti samo ako žele, a odugovlačenjem i ignorisanjem pokazuju da to ne žele.

Centralno pitanje u pismu jeste kada će Hrvatska pristupiti ekshumaciji srpskih grobnica na svojoj teritoriji, posebno ako se ima u vidu činjenica da se intenzivno ekshumiraju stradali Hrvati. Od predsjednika Mesića očekuje se da naloži ekshumaciju stradalih Srba i da se ne pravi razlika među mrtvima. Poznato je da je u Hrvatskoj registrovano oko 35 srpskih masovnih grobnica, a ima još neregistrovanih. Na osnovu zvaničnih podataka hrvatske komisije za zatočene i nestale, u trećem broju "Suze" iz novembra 2000. objavili smo spisak groblja stradalih Srba u Hrvatskoj, koji nije konačan.

Dosad su Srbi ekshumirani samo na nekoliko hrvatskih lokacija. Haški tribunal je ekshumaciju izvršio u Gospiću (Medački džep, Obradović-Varoš) i na novom kninskom groblju. U Medačkom džepu ekshumirano je 11 lica. Od navedenog broja, identifikovano je i sahranjeno šest lica, četiri u Hrvatskoj i dva u Jugoslaviji. Ekshumacija na kninskom groblju je završena, posmrtni ostaci su prebačeni u Zagreb. Prema našim saznanjima, ekshumirano je 300 lica.

Porodice već četiri mjeseca čekaju poziv za identifikaciju. Prva grupa koja traži 31 lice trebalo je da ide na identifikaciju u Zagreb, ali poziva još nema.

Prema saznanjima našeg udruženja, stradali Srbi eksuhimirani su u zapadnoj Slavoniji: Husonje (pet lica) i Šnjegovići (12 lica), što su obavile nadležne hrvatske službe. O njima ni porodice ni udruženja nisu zvanično obaviješteni. Pitamo kako je obavljena ekshumacija i gdje se nalaze posmrtni ostaci lica s tih lokacija i da li će se naredna ekshumacija završiti kao i ove.

Zato porodice nestalih Srba zahtijevaju da se ekshumacija Srba stradalih od 1991. do 1995. godine i kasnije u Hrvatskoj planira i organizuje. Članove porodica sve više izdaje strpljenje, a sve je jače i nepovjerenje u sve institucije i humanitarne organizacije u čijoj je nadležnosti ova problematika.

Udruženje porodica nestalih lica iz Krajine zato je preduzelo niz aktivnosti kako bi nadležni organi učinili odgovarajuće korake:

— Uputilo je pisma Saveznom ministarstvu inostranih poslova, Ministarstvu pravde SRJ i Komisiji Savezne vlade za humanitarna pitanja i nestala lica

— Četrnaestog jula 2001. godine njegovu delegaciju primio je pomoćnik jugoslovenskog ministra inostranih poslova Vuk Žugić i predstavljeni su mu svi problemi u vezi s nestalim licima, posebno problem ekshumacije. Udruženje smatra da diplomatskim putem nije učinjeno mnogo da se problem nestalih Srba brzo riješi i zatražilo je od SMIP-a veću aktivnost. Žugić se složio s tim i obećao veću pomoć

— Dvadeset prvog juna 2001. udruženje je u Medija centru u Beogradu održalo konferenciju za štampu posvećenu nestalima i ekshumaciji stradalih Srba

— Dvanaestog juna 2001. na sastanku s novoizabranim predsjednikom ICMP-a Džemsom Kimsvejom kao svoj prioritet istaklo je ekshumaciju i zatražilo od ICMP-a i međunarodne zajednice da izvrše pritisak Hrvatsku

— Dvadeset sedmog avgusta 2001. godine održan je sastanak sa sekretarom Komisije Savezne vlade za humanitarna pitanja i nestala lica Draganom Maksimovićem. Povod za sastanak bio je razgovor jugoslovenske i hrvatske komisije za nestale 6. i 7. novembra 2001. godine u Beogradu.

— Sekretaru Savezne komisije prenio je svoje gledište s kojim je upoznat Ured za zatočene i nestale Hrvatske na razgovorima 6. i 7. novembra 2001. godine.

Ti stavovi su:

1. Napraviti plan ekshumacije srpskih grobnica u Hrvatskoj, s njim upoznati sve relevantne činioce (SRJ, MKCK, JCK, ICMP i Udruženje iz Krajine)

2. Neidentifikovane posmrtno ostatke ne vraćati u već eksuhimirana groblja, već ta tijela čuvati u posebnim prostorijama, kao što je to urađeno u BiH i RH

3. Prostorije za ovu namjenu obezbijediti na teritoriji bivše Krajine.

Na Šestoj regionalnoj konferenciji porodica nestalih 10. i 11. novembra 2001. u Sarajevu ovi zahtjevi su ponovljeni.

Nadamo se da će se ubuduće ekshumacija stradalih Srba u Krajini brže obavljati. □

AKTIVNOSTI

AKCIJA UDRUŽENJA PORODICA NESTALIH LICA IZ KRAJINE
I MEĐUNARODNOG CRVENOG KRSTA

POMOĆ DJECI

Zahvaljujući saradnji Međunarodnog Crvenog krsta i Udruženja nestalih lica iz Krajine obezbijedena je pomoć djeci koja su ostala bez jednog ili oba roditelja u ratu 1991—1995. godine u Krajini, Hrvatska. Pomoć se sastoji u jaknama i cipelama za djecu do 16 godina.

U prostorijama Udruženja u Beogradu dodijeljena je 41 djetetu, a u Novom Sadu u prostorijama MKCK-a obezbijedena je za 15-oro djece (kolor fotoreportaža na koricama "Suze"). Međutim, naišli smo na negodovanje porodica koje su izrazile molbu da se ubuduće, ukoliko je to moguće, podijeli novčana pomoć.

— Djeca, hvala Bogu, rastu i neće svašta da nose, smatram da je toga dosta da se istom odjećom obilježavaju djeca izbjeglica i djeca bez roditelja — rekla je jedna ogorčena majka.

Udruženje nestalih lica iz Krajine apeluje na sve humanitarne organizacije i ljude dobre volje da se ubuduće još više angažuju u humanitarnim akcijama i da pomognu onima kojima je njihova pomoć potrebna. □

S. B.

NESTALI NISU ZABORAVLJENI

Međunarodni tribunal za ratne zločine na tlu bivše Jugoslavije u Hagu podigao je početkom juna prve optužnice protiv hrvatskih generala za zločine nad Srbima u Krajini. Optužnice su podignute protiv Rahmana Ademija, generala hrvatske vojske, za zločine u Medačkom džepu septembra 1993. godine. Drugi hrvatski general Ante Gotovina komandno je odgovoran za zločine hrvatske vojske i policije nad srpskim civilima i zarobljenim vojnicima u "Oluji" avgusta 1995. godine.

Porodice nestalih Krajišnika, kao i onih za čiju se smrt zna, očekuju od Haga da svi zločini počinjeni u Krajini i Hrvatskoj stignu pred sud pravde. Ovog puta objavljujemo originalne optužnice protiv hrvatskih generala Gotovine i Ademija koje je potpisala glavni tužilac haškog tribunala Karla del Ponte.

Rahman Ademi se sam predao Hagu, a do objavljivanja ovog broja "Suze" Ante Gotovina se još uvijek krije.

MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

PREDMET BR. IT-01-45-I

TUŽITELJ MEĐUNARODNOG SUDA PROTIV ANTE GOTOVINE

OPTUŽNICA

Tužitelj Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, u skladu sa svojim ovlastima iz članka 18 Statuta Međunarodnog suda, optužuje:

ANTU GOTOVINU

za **ZLOČINE PROTIV ČOVJEČNOSTI** i **KRŠENJA ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, kako se navodi dalje u tekstu:

OPTUŽENI

Ante GOTOVINA

1. **Ante GOTOVINA** rođen je 12. listopada 1955. na otoku Pašmanu u općini Zadar u Republici Hrvatskoj u tadašnjoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

2. **Ante GOTOVINA** je profesionalni vojnik i bivši pripadnik francuske Legije stranaca. Po povratku u Hrvatsku 1990. imenovan je zapovjednikom 1. gardijske brigade. Od veljače do travnja 1992. bio je zamjenik zapovjednika posebne jedinice Glavnog stožera Hrvatske vojske (u daljnjem tekstu: HV), a od travnja do listopada 1992. bio je raspoređen u Hrvatsko vijeće obrane (u daljnjem tekstu: HVO).

DOKUMENTI

3. Dana 9. listopada 1992. **Ante GOTOVINA**, koji je tada imao čin brigadira, imenovan je zapovjednikom Zbornog područja Split i na tom je mjestu ostao do ožujka 1996. Zborno područje Split je bilo dio regije Krajina, a obuhvaćalo je općine Benkovac, Donji Lapac, Drniš, Gračac, Knin, Korenica, Obrovac, Šibenik, Sinj i Zadar. Zborno područje Split nalazilo se u nekadašnjem Području pod zaštitom UN-a (UNPA) Sektor jug. Do studenog 1994. promaknut je u čin general-bojnika. Dana 4. ili 5. kolovoza 1995. promaknut je u čin general-pukovnika.

4. Dana 4. kolovoza 1995. Hrvatska je pokrenula vojnu ofenzivu pod nazivom "Oluja" s ciljem ponovnog zauzimanja regije Krajina. Premda je hrvatska Vlada 7. kolovoza 1995. objavila da je operacija uspješno privedena kraju, pojedini aspekti operacije nastavili su se do otprilike 15. studenog 1995. **Ante GOTOVINA** je bio glavni operativni zapovjednik onog dijela operacije "Oluja" koji se odvijao u UNPA Sektoru jug. U tom svojstvu i u svojstvu zapovjednika Zbornog područja Split, **Ante GOTOVINA** vršio je zapovijedanje i kontrolu *de iure* i *de facto* nad svim hrvatskim snagama između 4. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. (u ovoj optužnici pojam "hrvatske snage" obuhvaća HV, Hrvatsko ratno zrakoplovstvo HRZ, specijalnu policiju i vojnu policiju Republike Hrvatske, što su snage koje su sudjelovale u operaciji "Oluja" u UNPA Sektoru jug).

5. Nakon zauzimanja Knina, glavnog grada regije Krajina, **Ante GOTOVINA** uspostavio je svoj stožer u tom gradu.

6. Dana 12. ožujka 1996. predsjednik Hrvatske Franjo Tuđman imenovao je **Antu GOTOVINU** glavnim inspektorom Inspektorata HV. Dana 29. rujna 2000. otpušten je iz oružanih snaga odlukom predsjednika Republike Hrvatske Stipe Mesića.

INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

7. **Ante GOTOVINA** je bio glavni zapovjednik ofenzive "Oluja" u UNPA Sektoru jug i zapovjednik Zbornog područja Split tokom čitavog razdoblja na koje se odnosi ova optužnica. U tom svojstvu, on je bio u cjelosti odgovoran, te je vršio zapovijedanje i kontrolu nad hrvatskim snagama koje su sudjelovale u toj operaciji. U njegove dužnosti ubrajalo se postavljanje i smjenjivanje zapovjednika, razmještanje snaga i topništva pod njegovim zapovjedništvom i izdavanje zapovijedi tim snagama. **Ante GOTOVINA** također je imao dužnost da uspostavi i osigura javni red i sigurnost.

8. **Ante GOTOVINA** je zapovijedanje i kontrolu u vojnim stvarima vršio, između ostalog, organiziranjem hrvatskih snaga raspoređenih u Sektoru jug nekadašnjeg Područja pod zaštitom Ujedinjenih naroda za vrijeme ofenzive "Oluja", postavljanjem i smjenjivanjem zapovjednika, razmještanjem snaga koje su bile pod njegovim zapovjedništvom, izdavanjem zapovijedi tim snagama, kao i time što je pregovarao i prisustvo-
vao sastancima s predstavnicima međunarodne zajednice, uključujući i osoblje Ujedinjenih naroda.

9. Za sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica bilo je razloga da **Ante GOTOVINA**, kao zapovjednik, zna da podređeni pod njegovom kontrolom čine teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Osim toga, njega su o takvim djelima obavještavali predstavnici međunarodnih organizacija. Temeljem svojega položaja i vlasti, *de iure* i *de facto*, **Ante GOTOVINA** imao je moć, vlast i odgovornost da spriječi ili kazni teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava koja su počinile hrvatske snage za vrijeme i nakon ofenzive "Oluja". **Ante GOTOVINA** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi takva teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava ili da kazni njihove počinitelje.

OPĆI NAVODI

10. Za sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica, u regiji Krajina u Republici Hrvatskoj, a na teritoriju bivše Jugoslavije, postojalo je stanje oružanog sukoba.

11. Za sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica, optuženi **Ante GOTOVINA** bio je dužan pridržavati se zakona i običaja koji reguliraju vođenje rata, uključujući zajednički članak 3 Ženevskih konvencija iz 1949.

12. Djela, odnosno propusti koji se terete, a koji predstavljaju zločine protiv čovječnosti, kažnjive po članku 5 Statuta Međunarodnog suda, bili su dio rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.

13. Između 17. srpnja 1995. i 15. studenog 1995. **Ante GOTOVINA** je, djelujući sam i/ili u dogovoru s drugima, uključujući predsjednika Franju Tuđmana, planirao, poticao, nalagao, počinjao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje krivičnih djela koja se terete u nastavku, za vrijeme i nakon ofenzive "Oluja." **Ante GOTOVINA** je, po članku 7(1) Statuta Međunarodnog suda, individualno odgovoran za krivična djela za koja se tereti u ovoj optužnici. Individualna krivična odgovornost uključuje planiranje, poticanje, nalaganje, počinjenje te pomaganje i podržavanje, na drugi način, pri planiranju, pripremi ili izvršenju bilo kojeg od krivičnih djela navedenih u člancima 2 do 5 Statuta.

14. **Ante GOTOVINA** je, dok je bio na položaju na kojem je vršio vlast nadređenog kako je navedeno u prethodnim paragrafima, također ili alternativno, krivično odgovoran kao zapovjednik za djela svojih podređenih sukladno odredbama članka 7(3) Statuta Međunarodnog suda prema kojemu je nadređeni odgovoran za djela svojih podređenih ako je znao ili je bilo razloga da zna da se njegovi podređeni spremaju počiniti takva djela ili su ih već počinili, a nadređeni je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječiti takva djela ili kazni njihove počinitelje.

15. Opći navodi sadržani u paragrafima 10 do 14 ponovno su navedeni i inkorporirani u svakoj točki optužnice na koju se odnose, kako slijedi.

OPTUŽBE

TOČKA 1 (PROGONI)

16. Između 4. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. veliki broj krajinskih Srba prebjegao je ili je bio prisiljen prebjeći u Bosnu i Hercegovinu i Srbiju. Neki od njih, koji nisu prebjegli zbog bolesti, nemoći ili starosti, bili su sustavno šikanirani i/ili protupravno lišeni života. Imovina krajinskih Srba je pljačkana. **Ante GOTOVINA** je, djelujući sam i/ili u dogovoru s drugima, uključujući predsjednika Franju Tuđmana, planirao, poticao, nalagao, počinjao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje progona srpskog stanovništva u Krajini.

Krivično djelo progona počinjeno je na sljedeći način:

Lišavanje života

17. Između 4. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. hrvatske snage počinile su brojna kršenja međunarodnog humanitarnog prava, uključujući protupravno lišavanje života najmanje 150 krajinskih Srba i nestanak više stotina drugih. U prvom dodatku priloženom uz ovu optužnicu nabrojani su neki konkretni primjeri takvog protupravnog lišavanja života.

Pljačkanje javne ili privatne imovine

18. Između 4. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. hrvatske snage pljačkale su javnu ili privatnu imovinu, uključujući kuće, gospodarske zgrade, staje i stoku krajinskih Srba. U drugom dodatku priloženom uz ovu optužnicu nabrojani su neki konkretni primjeri takve pljačke javne ili privatne imovine.

Uništavanje imovine

19. Između 4. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. hrvatske snage su palile i na drugi način bezobzirno uništavale sela, kuće, gospodarske zgrade, staje i stoku krajinskih Srba, kako onih koji su pobjegli, tako i onih koji su ostali. U drugom dodatku koji je priložen uz ovu optužnicu nabrojani su konkretni primjeri takvog uništavanja.

DOKUMENTI

Deportacija/prisilno raseljavanje

20. Između 4. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. oni koji su ostali u svojim kućama ili se onamo vratili u tjednima nakon ofenzive bili su na kraju prisiljeni napustiti to područje zbog kontinuiranog ubijanja, pljačka, šikaniranja, terora i fizičke prijetnje osobama i imovini od strane hrvatskih snaga. Kumulativni učinak tih protupravnih radnji bila je deportacija i/ili raseljavanje krajinskih Srba širokih razmjera u Bosni i Hercegovinu i Srbiju. Procjenjuje se da je riječ o 150.000–200.000 ljudi.

Druga nehumana djela

21. Između 4. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. krajinski Srbi su bili također izloženi nečovječnom postupanju, stalnom ponižavanju i degradiranju od strane hrvatskih snaga.

22. Progoni krajinskih Srba bili su tako širokih razmjera da je srpsko stanovništvo u općinama Benkovac, Donji Lapac, Drniš, Gračac, Knin, Korenica, Obrovac, Šibenik, Sinj i Zadar drastično smanjeno.

23. Alternativno, **Ante GOTOVINA** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, čine djela opisana u paragrafima 17 do 22, ili su ih već počinile, kao što su ga obavijestili predstavnici međunarodne zajednice. **Ante GOTOVINA** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Tim djelima i propustima **Ante GOTOVINA** je počinio:

Točka 1: ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI, odnosno progon na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, kažnjiv prema članku 5(h) u vezi s člancima 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TOČKE 2 I 3 (UBOJSTVO)

24. Između 4. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. hrvatske snage su protupravno lišile života najmanje 150 krajinskih Srba, strijeljanjem, spaljivanjem i probadanjem.

U prvom dodatku priloženom uz ovu optužnicu nabrojani su konkretni primjeri takvog protupravnog lišavanja života.

25. Između 4. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. **Ante GOTOVINA** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, čine djela opisana u paragrafu 24, ili su ih već počinile, kao što su ga obavijestili predstavnici međunarodne zajednice. **Ante GOTOVINA** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Tim djelima i propustima, **Ante GOTOVINA** je počinio:

Točka 2: ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI, odnosno ubojstvo, kažnjiv po članku 5(a) u vezi s člankom 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Točka 3: KRŠENJE ZAKONA ILI OBIČAJA RATOVANJA, odnosno ubojstvo, priznato zajedničkim člankom 3(1)(a) Ženevskih konvencija iz 1949. kažnjivo po članku 3 u vezi s člankom 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TOČKA 4 (PLJAČKANJE IMOVINE)

26. Između 5. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. hrvatske snage su prisilno uklonile imovinu, uključujući stoku, iz kuća, gospodarskih zgrada i staja krajinskih Srba, kako onih koji su pobjegli, tako i onih koji su ostali. **Ante GOTOVINA** je, djelujući sam i/ili u dogovoru s drugima, planirao, poticao, nalagao, počinjao

ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje tih djela pljačkanja javne ili privatne imovine.

U drugom dodatku koji je priložen uz ovu optužnicu nabrojani su konkretni primjeri takve pljačke javne ili privatne imovine.

27. Alternativno, **Ante GOTOVINA** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, čine djela opisana u paragrafu 26, ili su ih već počinile, kao što su ga obavijestili predstavnici međunarodne zajednice. **Ante GOTOVINA** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Tim djelima i propustima, **Ante GOTOVINA** je počinio:

Točka 4: KRŠENJE ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA, odnosno pljačkanje javne ili privatne imovine, kažnjivo po članku 3(e) u vezi s člancima 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TOČKA 5 (BEZOBZIRNO RAZARANJE GRADOVA, NASELJA ILI SELA)

28. Između 5. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. hrvatske snage su palile i bezobzirno razarale sela, kuće, gospodarske zgrade, staje i stoku krajinskih Srba, kako onih koji su pobjegli, tako i onih koji su ostali. **Ante GOTOVINA** je, djelujući sam i/ili u dogovoru s drugima, planirao, poticao, nalagao, počinjao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje tih djela bezobzirnog razaranja gradova, naselja ili sela.

U drugom dodatku koji je priložen uz ovu optužnicu nabrojani su konkretni primjeri takvog bezobzirnog razaranja.

29. Alternativno, **Ante GOTOVINA** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, čine djela opisana u paragrafu 28, ili su ih već počinile, kao što su ga obavijestili predstavnici međunarodne zajednice. **Ante GOTOVINA** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Tim djelima i propustima, **Ante GOTOVINA** je počinio:

Točka 5: KRŠENJE ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA, odnosno bezobzirno razaranje gradova, naselja i sela, kažnjivo po članku 3(b) u vezi s člancima 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TOČKE 6 I 7 (DEPORTACIJA I PRISILNO RASELJAVANJE)

30. Između 5. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. hrvatske snage su počinile brojna djela ubojstva, palježe, pljačke, šikaniranje, teror i fizičke prijetnje osobama i imovini. Tim djelima, hrvatske snage su zastrašivale krajinske Srbe i natjerale ih da ostave svoja sela, zaseoke i kuće. **Ante GOTOVINA** je, djelujući sam i/ili u dogovoru s drugima, uključujući predsjednika Franju Tuđmana, planirao, poticao, nalagao, počinjao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje deportacije i prisilnog raseljavanja srpskog stanovništva Krajine.

31. Činjenje tih zločina nastavljeno je u širokim razmjerima još barem tri mjeseca nakon što su hrvatske vlasti osigurale to područje, a zločini su uključivali protupravno lišavanje života krajinskih Srba koji nisu pobjegli; spaljivanje i uništavanje srpskih sela i imovine, uključujući kuće, gospodarske zgrade, staje i stoku, te pljačku njihove imovine. Kumulativni učinak tih radnji hrvatskih snaga bilo je raseljavanje krajinskih Srba širokih razmjera u Bosnu i Hercegovinu i Srbiju. Procjenjuje se da je riječ o 150.000 do 200.000 ljudi.

DOKUMENTI

32. Prisilno raseljavanje krajinskih Srba drastično je smanjilo broj civilnog srpskog stanovništva u općinama Benkovac, Donji Lapac, Drniš, Gračac, Knin, Korenica, Obrovac, Šibenik, Sinj i Zadar. Uvedene su i mjere kojima je cilj bio osigurati da se izbjegli ne mogu ili ne požele vratiti.

33. Alternativno, **Ante GOTOVINA** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, čine djela opisana u paragrafima 30 do 32, ili su ih već počinile, kao što su ga obavijestili predstavnici međunarodne zajednice. **Ante GOTOVINA** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Tim djelima i propustima, **Ante GOTOVINA** je počinio:

Točka 6: ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI, odnosno deportaciju, kažnjiv po članku 5(d) u vezi s člancima 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Točka 7: ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI, odnosno druga nehumana djela (prisilno raseljavanje), kažnjiv po članku 5(i) u vezi s člancima 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TOČKA 8 (DRUGA NEHUMANA DJELA)

34. Između 5. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. hrvatske snage izložile su krajinske Srbe nečovječnom postupanju, ponižavanju i degradiranju premlaćivanjem i fizičkim napadima.

35. Između 5. kolovoza 1995. i 15. studenog 1995. **Ante GOTOVINA** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, čine djela opisana u paragrafu 34, ili su ih već počinile, kao što su ga obavijestili predstavnici međunarodne zajednice. **Ante GOTOVINA** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Točka 8: ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI, odnosno druga nehumana djela, kažnjiv po članku 5(i) u vezi s člankom 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

DOPUNSKE ČINJENICE

36. Hrvatska je proglasila nezavisnost 25. lipnja 1991. kad je već bio izbio oružani sukob između hrvatskih Srba i hrvatskih snaga. U rujnu 1991. godine hrvatska vlada je izjavila da hrvatski Srbi i Jugoslavenska narodna armija (u daljnjem tekstu: JNA) kontroliraju približno jednu trećinu hrvatskog teritorija.

37. Dana 19. prosinca 1991. godine, Skupština Srpske autonomne oblasti Krajina, zajedno sa Srbima iz drugih područja Hrvatske, službeno se proglasila nezavisnom od Hrvatske i osnovala novi entitet pod nazivom Republika Srpska Krajina (u daljnjem tekstu: RSK). RSK je imala vlastitu vojsku, Srpsku vojsku Krajine (SVK).

38. Regija Krajina, koja je obuhvaćala nekadašnja područja pod zaštitom Ujedinjenih naroda, Sektor jug i Sektor sjever, nalazila se u RSK a obuhvaćala je, među ostalima, općine Benkovac, Donji Lapac, Drniš, Gračac, Knin, Korenica, Obrovac, Šibenik, Sinj i Zadar.

39. U veljači 1992. godine, u skladu s Vanceovim planom, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda formiralo je na temelju svojih ovlasti Zaštitne snage Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UNPROFOR) koje će biti razmještene u područjima pod zaštitom Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UNPA) u Hrvatskoj. UNPA područja bila su ona područja u Hrvatskoj u kojima su Srbi bili većina ili značajna manjina stanovništva i u kojima su napetosti između dvije zajednice već dovele do oružanog sukoba. Postojala su četiri takva UNPA područja, a bila su poznata pod nazivima Sektor sjever, Sektor jug, Sektor istok i Sektor zapad.

40. Već 1992. godine hrvatska vojska je stvarala planove da silom vrati teritorij RSK, odnosno regiju Krajina. Godine 1992, 1993. i 1995. hrvatske su snage povele nekoliko vojnih operacija protiv RSK kojima je upravo to bio krajnji cilj.

41. Te su operacije izvedene u UNPA područjima i susjednim "ružičastim zonama": na Miljevačkom platu u lipnju 1992, u predjelu Masleničkog mosta u sjevernoj Dalmaciji u siječnju 1993, u Medačkom džeputu u rujnu 1993, u operaciji "Bljesak" u zapadnoj Slavoniji u svibnju 1995, te u operaciji "Oluja" u kolovozu 1995. godine.

42. Dana 4. kolovoza 1995. godine, hrvatske snage su krenule u ofenzivu pod kodnim imenom "Oluja" kako bi ponovno zauzele regiju Krajina, koju su krajinski Srbi držali od 1991. godine. Procjenjuje se da je rezultat ofenzive "Oluja" bilo raseljavanje 150.000 do 200.000 krajinskih Srba, koji su izbjegli ili su bili prisiljeni bježati u toku i nakon rečene ofenzive.

43. Ofenziva "Oluja" u koju su hrvatske snage krenule s otprilike 150.000 vojnika provedena je u području nekadašnjeg Sektora sjever i Sektora jug UN-a, na području od otprilike 10.500 četvornih kilometara. U toj su ofenzivi gradovi i sela regije Krajina koji su bili naseljeni Srbima izloženi žestokom granatiranju HV, uz zračnu podršku Hrvatskog ratnog zrakoplovstva (HRZ).

44. Dana 4. i 5. kolovoza 1995. godine hrvatske snage su izvele žestoki topnički napad na Knin. Topnička vatra usmjeravana je i na civilne ciljeve u gradovima Benkovac, Obrovac, Drniš, Vrginmost, Vojnić, Glina, Petrinja i mnoga sela u regiji Krajina.

Dana 21. svibnja 2001.
u Haagu, Nizozemska

/potpis i pečat
na originalu/
Carla Del Ponte,
tužitelj

PREDMET BROJ: IT-01-45-I

PRVI DODATAK OPTUŽNICI

Točke 2 i 3 optužnice

SELO ili ZASELAK	DATUM	IME I PREZIME ŽRTVE	SPOL	DOB	NAČIN SMRTI
Općina Benkovac					
1. Kakma	9. 9. 95.	neidentificirana osoba	M		ustrijeljen
2. Brgud	12. 9. 95.	Milica Graovac (ime nepoznato) Graovac	Ž Ž		ustrijeljena ustrijeljena
Općina Gračac					
3. Palanka	8. 8. 95.	Dušan Brkić	M	69	ustrijeljen
4. Gudura	29. 8. 95.	Milan Marčetić Dušan Šuica	M M		ustrijeljen ustrijeljen
Općina Knin					
5. Durić	4. 8. 95.	Sava Durić	M		ustrijeljen
6. grad Knin	5. 8. 95.	16 neidentificiranih osoba			ustrijeljeni

DOKUMENTI

7. Vrbnik	5. 8. 95.	Duško Vukadin	M	55	mučen i ustrijeljen
8. Most Atlagić	5. 8. 95.	Živko Stojakov	M		ustrijeljen
9. Kovačić	5. 8. 95.	Nikola Dragičević Mile Dragičević Savo Čeko	M M M	60 62	ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen
10. Šarena jezera	5. 8. 95.	Miloš Borjan neidentificirana osoba neidentificirana osoba neidentificirana osoba neidentificirana osoba neidentificirana osoba	M M M M M M		ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen
11. Biskupija/Civljane	5. 8. 95.	pet vojnika RSK			ustrijeljeni
12. Golubić	5/6. 8. 95.	Branko Radinović Nikica Radujko Maša Radujko Vaso Vasić Nikica Panić	M M Ž M M	70 60 55 77 60	ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljena ustrijeljen ustrijeljen
13. Žagrović	5/12. 8. 95.	Milka Petko Ilija Petko Dmitar Rašuo Đuro Rašuo neidentificirana osoba	Ž M M M	70 45 81 40	ustrijeljena ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen
14. Uzdolje	6. 8. 95.	Sava Šare	Ž		ustrijeljena
15. Uzdolje	6/7. 8. 95.	Milica Šare Stevo Berić Janja Berić Bosiljka Berić Mirjana Berić Đuka Berić Krsta Šare	Ž M Ž Ž Ž Ž Ž	62 62 75	ustrijeljena ustrijeljen ustrijeljena ustrijeljena ustrijeljena ustrijeljena ustrijeljena
16. Mokro Polje	7. 8. 95.	Stana Popović Mirko Popović	Ž M		ustrijeljena ustrijeljen
17. Mizdrakovac	8. 8. 95.	Jovanka Mizdrak	Ž		ustrijeljena
18. Kakanj	10/18. 8. 95.	Danica Šarić Uroš Šarić Uroš Ognjenović	Ž M M		bez podataka ustrijeljen ustrijeljen
19. grad Knin	11. 8. 95.	Ilija Milivojević Mile Milivojević	M M		ustrijeljen ustrijeljen
20. Orlić	13. 8. 95.	Tode Marić	M		ustrijeljen
21. Oton	18. 8. 95.	Marta Vujonić	Ž	85	ustrijeljena
22. Grubori	25. 8. 95.	Miloš Grubor Jovo Grubor Marija Grubor Mika Grubor Đuro Karanović	M M Ž Ž M	80 65 90 51 45	ustrijeljen ustrijeljen prerezan vrat izgorjela ustrijeljen

		neidentificirana osoba neidentificirana osoba			ustrijeljena pretučen/ustrijeljen
23. Gošić	27. 8. 95.	Dušan Borak Gordana Borak Kosa Borak Marija Borak Milka Borak Savo Borak Vasilj Borak Gojko Ležajić	M Ž Ž Ž Ž M M M	55 72 69 83 76 70 69 65	ustrijeljen ustrijeljena ustrijeljena ustrijeljena ustrijeljena ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen
24. Mala Polača	29. 8. 95.	Mika Crnogorac	M		bez podataka
25. Mokro Polje	4. 9. 95.	Sava Babić	Ž	82	ustrijeljena
26. Varivode	28. 9. 95.	Špiro Berić Jovan Berić Jovo Berić Marko Berić Milka Berić Marija Berić Radivoj Berić Mirko Berić Dušan Đukić	M M M M Ž Ž M M M	55 75 60 80 71 69 69	ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljena ustrijeljena ustrijeljen ustrijeljen ustrijeljen
Općina Korenica					
27. Komić	12. 8. 95.	Petar Pejo Lavrnić Sava Lavrnić Rade Mirković Mika Pavlica Mara Ugarković	M Ž M Ž Ž	62 92 91 74	ustrijeljen ustrijeljena ustrijeljen ustrijeljena ustrijeljena
28. poljice	12. 8. 95.	Rade Sunajko	M		bez podataka

PREDMET BR. IT-01-45-I

DRUGI DODATAK OPTUŽNICI

Točke 4 i 5

Djela djelomične ili totalne pljačke i/ili uništavanja imovine počinjena između 4. kolovoza i 15. studenog 1995.

OPĆINA BENKOVAC Oko 1.300 stambenih objekata u 14 sela i zaselaka

OPĆINA DONJI LAPAC Oko 600 stambenih objekata u 37 sela i zaselaka

OPĆINA DRNIŠ Oko 750 stambenih objekata u 29 sela i zaselaka

OPĆINA GRAČAC Oko 700 stambenih objekata u 40 sela i zaselaka

OPĆINA KNIN Oko 3000 stambenih objekata u 83 sela i zaseoka

OPĆINA KORENICA Oko 4.700 stambenih objekata u 52 sela i zaseoka

OPĆINA OBROVAC Oko 200 stambenih objekata u 7 sela i zaselaka

OPĆINA ŠIBENIK Oko 250 stambenih objekata u 8 sela i zaselaka

OPĆINA SINJ Oko 600 stambenih objekata u 14 sela i zaselaka

OPĆINA ZADAR Oko 130 stambenih objekata u 3 sela i zaseoka

TUŽITELJ MEĐUNARODNOG SUDA PROTIV RAHIMA ADEMIJA

OPTUŽNICA

Tužitelj Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, u skladu sa svojim ovlastima iz članka 18 Statuta Međunarodnog suda, optužuje:

Rahima ADEMIJA

za **ZLOČINE PROTIV ČOVJEČNOSTI i KRŠENJA ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, kako se navodi dalje u tekstu:

OPTUŽENI

Rahim ADEMI

1. **Rahim ADEMI** je rođen u Karaču, općina Vučitrn, Kosovo, 30. siječnja 1954. godine. Diplomirao je na Vojnoj akademiji Jugoslavenske narodne armije (JNA) 1976. godine.
2. **Rahim ADEMI** je od 1991. godine službovao u Ministarstvu unutarnjih poslova (MUP) u Hrvatskoj.
3. Dana 5. prosinca 1992. godine imenovan je načelnikom stožera Zbornog područja Gospić (Lika), pod zapovjedništvom brigadira **Izidora ČEŠNAJA**.
4. Godine 1993. brigadir **ČEŠNAJ** je bio zapovjednik Zbornog područja Gospić. U travnju ili svibnju 1993. godine, pošto je brigadiru **ČEŠNAJU** odobreno bolovanje, **Rahim ADEMI** je imenovan vršiocem dužnosti zapovjednika, te je tu zapovjedničku dužnost obnašao tokom cijele vojne operacije "Medački džep", koja je trajala od 9. rujna 1993. do otprilike 17. rujna 1993.
5. Dana 23. rujna 1995. godine **Rahim ADEMI** je promaknut u čin general-bojnika. Na svoju sadašnju dužnost pomoćnika glavnog inspektora Inspektorata HV postavljen je 11. veljače 1999. godine.

INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

6. **Rahim ADEMI** je za sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica bio na položaju vršioca dužnosti zapovjednika Zbornog područja Gospić u činu brigadira. Kao vršilac dužnosti zapovjednika, **Rahim ADEMI** je bio na položaju pretpostavljenog časnika HV u tom području i raspolagao ovlastima da hrvatskim snagama pod svojom operativnom kontrolom izdaje zapovijedi i daje dopunske upute kojima će osigurati da se takve zapovijedi i izvršavaju. Njegova je odgovornost bila da planira, upravlja i nadzire aktivnosti svih podređenih formacija unutar Zbornog područja Gospić.
7. **Rahim ADEMI** je, zahvaljujući svojem visokom položaju brigadira u HV i vršioca dužnosti zapovjednika Zbornog područja Gospić, odigrao središnju ulogu u razradi, planiranju, zapovijedanju i/ili izvođenju hrvatske vojne operacije u Medačkom džepu, koja je rezultirala počinjenjem teških kršenja međunarodnog

DOKUMENTI

humanitarnog prava, uključujući progon i ubijanje srpskih civila i vojnika koji su se predali, te pljačku i uništavanje zgrada i imovine srpskih civila u Medačkom džepu, kako je opisano u ovoj optužnici.

8. **Rahim ADEMI** je, zahvaljujući svojem visokom položaju, imao moć, vlast i odgovornost da spriječi ili kazni teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena u toku hrvatske vojne operacije u Medačkom džepu. U svakom je trenutku ne samo bilo razloga da on zna da razne podređene osobe pod njegovom operativnom kontrolom sudjeluju u progonu i ubijanju srpskih civila i vojnika koji su se predali, te u pljački i uništavanju zgrada i imovine srpskih civila u Medačkom džepu nego je on stvarno i znao za takva djela, budući da su ga o tome obavijestili predstavnici međunarodnih organizacija i drugi. **Rahim ADEMI** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da takva djela spriječi ili da kazni njihove počinitelje.

OPĆI NAVODI

9. Za sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica, u regiji Krajina u Republici Hrvatskoj postojalo je stanje oružanog sukoba, kako se opisuje u ovoj optužnici.

10. Za sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica, optuženi **Rahim ADEMI** bio je dužan pridržavati se zakona i običaja koji reguliraju vođenje rata, uključujući zajednički članak 3 Ženevskih konvencija iz 1949.

11. Djela, odnosno propusti za koje se tereti, a koji sačinjavaju zločine protiv čovječnosti kažnjive po članku 5 Statuta Međunarodnog suda, bili su dio rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, u ovom slučaju civilnog stanovništva Medačkog džepa.

12. U ovoj optužnici pojam "hrvatske snage" znači i obuhvaća oružane snage Republike Hrvatske, uključujući HV i sve postrojbe MUP-a, uključujući specijalnu policiju.

13. **Rahim ADEMI** je individualno odgovoran za krivična djela za koja se tereti u ovoj optužnici po članku 7(1) Statuta Međunarodnog suda. Individualna krivična odgovornost uključuje planiranje, poticanje, nalažanje, počinjenje te pomaganje i podržavanje, na drugi način, pri planiranju, pripremi ili izvršenju bilo kojeg od djela ili propusta navedenih u ovoj optužnici.

14. **Rahim ADEMI** je također, ili alternativno, kao nadređeni krivično odgovoran za djela svojih podređenih sukladno članku 7(3) Statuta Međunarodnog suda. Nadređeni je krivično odgovoran za djela svojih podređenih ako je znao, ili je bilo razloga da zna, da se njegovi podređeni spremaju počiniti takva djela ili su ih već počinili, a nadređeni je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi takva djela ili kazni njihove počinitelje.

15. Opći navodi sadržani u paragrafima 9 do 14 ponovno su navedeni i inkorporirani u svakoj točki optužnice na koju se odnose, kako slijedi.

OPTUŽBE

TOČKA 1 (PROGONI)

16. Prije i za vrijeme hrvatske vojne operacije u Medačkom džepu, od 9. rujna 1993. do otprilike 17. rujna 1993, **Rahim ADEMI** je, djelujući sam i/ili u dogovoru s drugima, planirao, poticao, nalagao, počinjao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje progona srpskih civila u Medačkom džepu na rasnoj, političkoj ili vjerskoj osnovi.

17. Zločin progona počinjen je na sljedeći način:

- a) protupravnim lišavanjem života srpskih civila i zarobljenih i/ili ranjenih vojnika
- b) okrutnim i nečovječnim postupanjem sa srpskim civilima iz Medačkog džepa, što je uključivalo i nanošenje teških povreda
- c) teroriziranjem uglavnom srpskog civilnog stanovništva Medačkog džepa, što je uključivalo prisiljavanje

civilnog stanovništva da ostavi svoje domove i da trajno napusti to područje
d) uništavanjem osobne imovine srpskih civila iz Medačkog džepa, što je uključivalo uništavanje njihovih kuća, farmi, kućanskih predmeta i druge opreme, zagađivanje njihovih bunara i ubijanje njihovih domaćih životinja
e) pljačkanjem osobne imovine srpskih civila iz Medačkog džepa.

18. Alternativno, **Rahim ADEMI** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, čine djela opisana u paragrafu 17, ili su ih već počinile. **Rahim ADEMI** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Tim djelima i propustima **Rahim ADEMI** je počinio:

Točka 1: ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI, odnosno progon na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, kažnjiv prema članku 5(h) u vezi s člancima 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TOČKE 2 i 3 (UBOJSTVO)

19. **Rahim ADEMI** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, u razdoblju između 9. rujna 1993. i otprilike 17. rujna 1993. čine protupravno ubijanje srpskih civila koji su živjeli u Medačkom džepu i srpskih vojnika koji su bili zarobljeni i/ili ranjeni, ili su to već učinile. **Rahim ADEMI** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Tim djelima i propustima, **Rahim ADEMI** je počinio:

Točka 2: ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI, odnosno ubojstvo, kažnjivo po članku 5(a) u vezi s člankom 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Točka 3: KRŠENJE ZAKONA ILI OBIČAJA RATOVANJA, odnosno ubojstvo, priznato zajedničkim člankom 3(1)(a) Ženevskih konvencija iz 1949, kažnjivo po članku 3 u vezi s člankom 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TOČKA 4 (PLJAČKANJE IMOVINE)

20. Između 9. rujna 1993. i otprilike 17. rujna 1993. opljačkana je imovina srpskih civila koji su živjeli u Medačkom džepu. **Rahim ADEMI** je, djelujući sam i/ili u dogovoru s drugima, planirao, poticao, nalagao, počinjao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje pljačke imovine srpskih civila iz Medačkog džepa.

21. Alternativno, **Rahim ADEMI** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, čine djela opisana u paragrafu 20, ili su ih već počinile. **Rahim ADEMI** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Tim djelima i propustima, **Rahim ADEMI** je počinio:

Točka 4: KRŠENJE ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA, odnosno pljačkanje javne ili privatne imovine, kažnjivo po članku 3(e) u vezi s člancima 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TOČKA 5 (BEZOBRIRNO RAZARANJE GRADOVA, NASELJA ILI SELA)

22. Između 9. rujna 1993. i otprilike 17. rujna 1993. uništena je većina srpskih sela u Medačkom džepu.

DOKUMENTI

Rahim ADEMI je, djelujući sam i/ili u dogovoru s drugima, planirao, poticao, nalagao, počinjao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje uništavanja imovine srpskih civila iz Medačkog džepa.

23. Alternativno, **Rahim ADEMI** je znao, ili je bilo razloga da zna, da hrvatske snage pod njegovim zapovjedništvom, vodstvom i/ili kontrolom, odnosno snage koje su mu bile podređene, čine djela opisana u paragrafu 22, ili su ih već počinile. **Rahim ADEMI** je propustio poduzeti nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih djela ili kazni njihove počinitelje.

Tim djelima i propustima, **Rahim ADEMI** je počinio:

Točka 5: Bezobzirno razaranje gradova, naselja ili sela, **KRŠENJE ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, kažnjivo po članku 3(b) u vezi s člancima 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

DOPUNSKE ČINJENICE

24. Područje koje se u daljnjem tekstu naziva "Medački džep" prostire se otprilike četiri ili pet kilometara u širinu i pet ili šest kilometara u dužinu, a obuhvaća mjesta Divoselo, Čitluk i dio Počitelja, te brojne male zaseoke. Ono se nalazilo u sklopu samoproglašene Republike Srpske Krajine (u daljnjem tekstu: RSK), južno od grada Gospića u Republici Hrvatskoj. Bilo je to ruralno područje, gdje se šume izmjenjuju s poljima. Prije napada je u tom području živjelo oko 400 civila Srba.

25. Nakon višestranačkih izbora održanih u Hrvatskoj 1990. godine, Hrvatska je dana 25. lipnja 1991. proglasila nezavisnost. Nešto prije toga je između hrvatskih Srba i hrvatskih snaga izbio oružani sukob. U rujnu 1991. godine hrvatska vlada je izjavila da hrvatski Srbi i JNA kontroliraju približno jednu trećinu teritorija Hrvatske.

26. Dana 19. prosinca 1991. godine, Skupština Srpske autonomne oblasti Krajina, zajedno sa Srbima iz drugih područja Hrvatske, službeno je proglasila nezavisnost od Hrvatske i formirala RSK, koja je imala vlastitu vojsku, Srpsku vojsku Krajine (SVK).

27. U veljači 1992. godine, u skladu s Vanceovim planom, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda formiralo je na temelju svojih ovlasti Zaštitne snage Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UNPROFOR) koje će biti razmještene u područjima pod zaštitom Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UNPA) u Hrvatskoj. UNPA područja bila su ona područja u Hrvatskoj u kojima su Srbi bili većina ili značajna manjina stanovništva i u kojima su napetosti između dvije zajednice u nedavnoj prošlosti već dovele do oružanog sukoba. Postojala su četiri takva UNPA područja, a bila su poznata pod nazivima Sektor sjever, Sektor jug, Sektor istok i Sektor zapad. Područja u rukama Srba i sporna područja u Hrvatskoj, koja su ostala izvan područja UNPA, općenito su bila poznata kao "ružičaste zone". Medački džep je bio u jednoj takvoj "ružičastoj zoni", uz Sektor jug.

28. Godine 1992. i 1993. hrvatske snage su povele nekoliko vojnih operacija protiv RSK. Hrvatske snage su tim operacijama krenule u područja UNPA ili susjednih "ružičastih zona" na Miljevačkom platou u lipnju 1992. u predjelu Masleničkog mosta u sjevernoj Dalmaciji u siječnju 1993. i u Medačkom džepu u rujnu 1993.

29. Hrvatski napad na Medački džep započeo je granatiranjem tog područja u ranim jutarnjim satima 9. rujna 1993. Oko šest sati, hrvatske snage, u čijem su sastavu bile postrojbe HV iz Operativne zone Gospić, uključujući 9. gardijsku brigadu i 118. domobransku pukovnicu, te specijalne policijske postrojbe MUP-a, ušle su u Medački džep. Nakon borbi koje su trajale oko dva dana, uspostavile su kontrolu nad Divoselom, Čitlukom i dijelom Počitelja, i tada je hrvatska stana zaustavila napredovanje.

30. U to vrijeme je vršitelj dužnosti zapovjednika Zbornog područja Gospić bio brigadir **Rahim ADEMI**.

31. Nakon intervencije predstavnika međunarodne zajednice, ubrzo poslije napada započeli su pregovori na političkoj i vojnoj razini između hrvatskih vlasti i vlasti RSK, u cilju obustave neprijateljstava i hrvatskog

povlačenja iz područja koje su osvojile tokom operacije.

32. Rezultat pregovora bio je sporazum koji su 15. rujna 1993. godine potpisali general Mile Novaković, sa srpske strane, i general-bojnik Petar Stipetić s hrvatske strane.

33. Prema odredbama tog sporazuma, prekid vatre trebao je nastupiti u 12 sati na dan 15. rujna 1993, a hrvatske su snage trebale "napustiti područje na koje su ušle 9. rujna 1993." i prepustiti kontrolu nad Medačkim džepom UNPROFOR-u. Hrvatsko povlačenje iz Medačkog džepa dovršeno je u 18 sati 17. rujna 1993.

34. Tokom hrvatske vojne operacije u Medačkom džepu najmanje je 38 tamošnjih civila Srba protupravno lišeno života, a drugi su pretrpjeli teške ozljede. Mnogi ubijeni i ranjeni civili bili su žene i starije osobe. Hrvatske snage su, osim toga, ubile i najmanje dva srpska vojnika koji su bili zarobljeni i/ili ranjeni. Podaci o nekima od poginulih "o 21 civilu i 2 vojnika" sadržani su u dodatku optužnici.

35. Otprilike 164 kuće i 148 staja i gospodarskih zgrada, što čini većinu objekata u selima Medačkog džepa, uništeno je, uglavnom paljenjem i eksplozivom, nakon što su hrvatske snage ostvarile efektivnu kontrolu. Znatnim dijelom to se uništavanje dogodilo nakon prekida vatre 15. rujna 1993, a prije potpunog hrvatskog povlačenja u 18 sati 17. rujna 1993.

36. Tokom tog razdoblja hrvatske su snage ili osobe u civilnoj odjeći a pod nadzorom hrvatskih snaga, pljačkale imovinu srpskih civila, sve što je imalo neku vrijednost. To je uključivalo osobnu imovinu, kućanske predmete, namještaj, kućne potrepštine, domaće životinje, poljoprivredne strojeve i drugu opremu.

37. Imovina u vlasništvu srpskih civila koja nije postala predmetom pljačke, kako je gore opisano, paljena je ili uništavana na drugi način. Kućanski predmeti i namještaj su uništavani, poljoprivredni strojevi izrešetani mecima, domaće životinje ubijene, a bunari zagađeni.

38. Posljedica tih rasprostranjenih i sistematskih protupravnih djela činjenih tokom hrvatske vojne operacije jest ta da je Medački džep postao potpuno nepogodan za stanovanje. Sela u Medačkom džepu potpuno su razorena, čime su srpskom civilnom stanovništvu oduzeti dom i sredstva za život.

Dana 21. svibnja 2001.
u Haagu, Nizozemska

/potpis i pečat na originalu/
Carla Del Ponte,
tužiteljica

PREDMET BR. IT-01-46-I

DODATAK UZ OPTUŽNICU

Točke 2 i 3

CIVILI:

Br.	Ime, spol (M ili Ž), datum rođenja i približna dob, eventualna invalidnost	Porijeklo	Povrede zadobivene za vrijeme smrti
1.	BJEGOVIĆ, Bosiljka, Ž, 1919. (74 g.), slijeva	Divoselo	ustrijeljena
2.	BJEGOVIĆ, Milka, Ž, 1947. (46 g.)	Divoselo	ustrijeljena
3.	JOVIĆ, Anđa, Ž, 1933. (60 g.)	nepoznato	premlaćena i ustrijeljena

DOKUMENTI

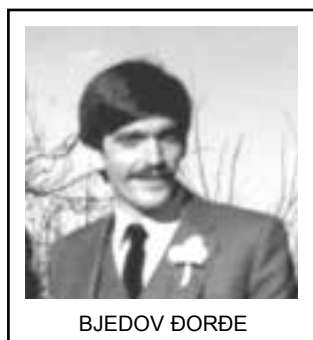
4.	JOVIĆ, Dmtar, M, 1938. (55 g.), znatne poteškoće pri hodanju	Divoselo	ustrijeljen
5	JOVIĆ, Mara, Ž, 1939. (44 g.)	Divoselo	premlaćena i ustrijeljena
6.	KRIČKOVIĆ, Sara, Ž, 1922. (71 g.)	Čitluk	prerezan vrat
7.	KRIČKOVIĆ-ŽIVIČIĆ, Ljubica, Ž, 1929. (64 g.)	Čitluk	uzrok smrti neizvjestan, vjerojatno ustrijeljena
8.	KRAJNOVIĆ, Đuro, M, 1907. (86 g.)	Čitluk	ustrijeljen
9.	KRAJINOVIĆ, Nedeljka, Ž, 1921. (72 g.)	Čitluk	uzrok smrti nepoznat: tijelo je većim dijelom spaljeno
10.	KRAJNOVIĆ, Pera, Ž, 1907. (86 g.)	Čitluk	živa spaljena u svojoj kući
11.	KRAJNOVIĆ, Stana, Ž, 1926. (67 g.)	Čitluk	uzrok smrti nepoznat: tijelo je većim dijelom spaljeno
12.	PEJNOVIĆ, Mile, M, 1935. (58 g.)	Donje Selo	ustrijeljen
13.	PJEVAČ, Boja, Ž, 1925. (68 g.)	Čitluk	ustrijeljena: amputirana tri prsta
14.	POTKONJAK, Janko, M, 1931. (62 g.)	Divoselo	ustrijeljen, proboden, odrezane genitalije
15.	RAJČEVIĆ, Milan, M, 1962. (31 g.), retardirani invalid	Čitluk	uzrok smrti nepoznat: tijelo je većim dijelom spaljeno
16.	RAJČEVIĆ, Mile, Sava, Ž, 1930. (63 g.), znatne poteškoće pri hodanju	Čitluk	ustrijeljena, prerezan vrat
17.	VUJNOVIĆ, Ankica, Ž, 1934. (59 g.)	Divoselo	vezana, probodena i ustrijeljena, nekoliko prstiju amputirano
18.	VUJNOVIĆ, Đuro, M, 1918. (75 g.)	Divoselo	premlaćen i ustrijeljen
19.	VUJNOVIĆ, Stevo, M, 1922. (71 g.)	nepoznato	premlaćen i ustrijeljen
20.	neidentificirana ženska osoba br. 1 stara 45-85 godina	nepoznato	povrede na glavi od udaraca tupim predmetom
21.	neidentificirana ženska osoba br. 2 stara 35-50 godina	nepoznato	premlaćena i ustrijeljena

VOJNICI:

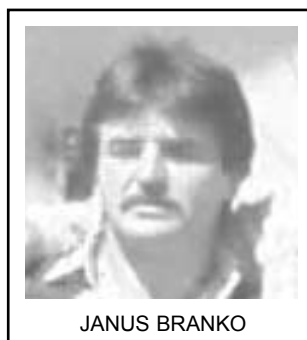
22.	DESPIĆ, Stanko, M, 1952. (41 g.)	Bosna	premlaćen i proboden
23.	KRIVOKUĆA, Dane, M, 1963. (30 g.)	Štikada, Gračac	ustrijeljen

FOTOGRAFIJE NESTALIH

Objavljujemo i 11 fotografija nestalih koje smo do sada dobili od vas. Molimo vas da nam i dalje dostavljate slike koje ćemo nastavljati objavljivati sve dok "Suza" bude izlazila.

BJEDOV ĐORĐE

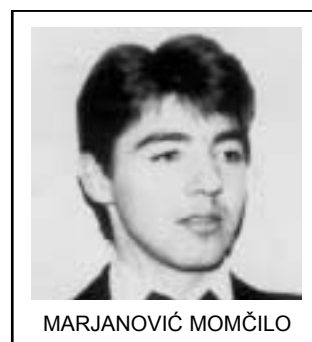
JANUS BRANKO

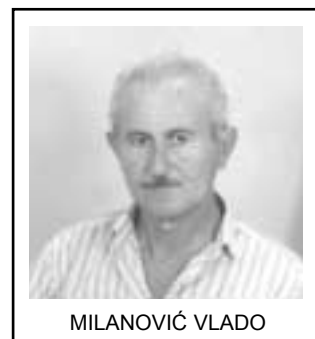
MANOJLOVIĆ RUŽICA

MANOJLOVIĆ STEVAN

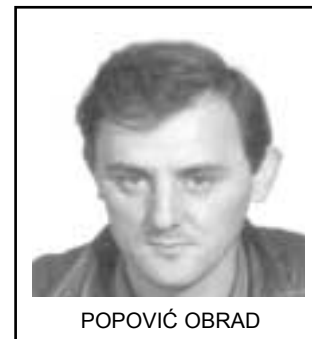
MARJANOVIĆ MOMČILO

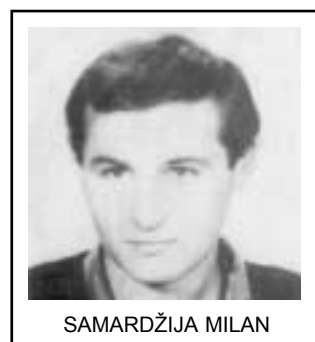
MILANOVIĆ VLADO

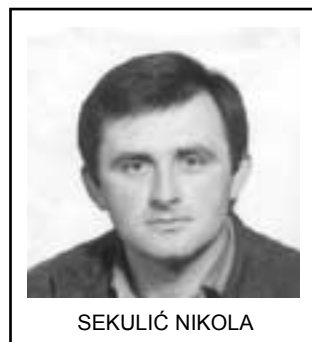
POPOVIĆ GOJKO

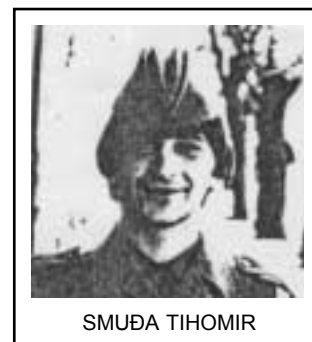
POPOVIĆ OBRAD

SAMARDŽIJA MILAN

SEKULIĆ NIKOLA

SMUĐA TIHOMIR

AKTIVNOSTI UDRUŽENJA PORODICA NESTALIH I KIDNAPOVANIH LICA NA KOSOVU I METOHIJI

PROTESTI, PROTESTI...

Aktivnosti Udruženja porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji ne gube na intenzitetu, naprotiv, svakim danom su sve intenzivnije. Svakodnevno smo uključeni u sva zbivanja vezana za traženje odgovora na pitanje šta je sa više od 1.300 otetih.

Žalosna je činjenica da dosad na saveznom i na republičkom nivou niko nije bio nadležan za pitanja kidnapovanih. Nakon više od dve godine od završetka rata, oformljen je Koordinacioni centar na čelu s gospodinom Nebojšom Čovićem. U njega je uključen ogranak za ova delikatna pitanja. Osnovana su tri tima, i to: za pritrugu eventualnih mesta pritvora, za prikupljanje podataka o otetima i za njihovu obradu. Napravljen je tim

patologa za identifikaciju. U tri prethodna tima uključene su osobe iz udruženja, i to dvanaestoro njih, koje će aktivnim radom i sugestijama doprineti razrešenju ovog problema.

Ovo ne zaustavlja naše nezavisne akcije i pregovore s drugim relevantnim činiocima u ovom ogromnom klupku. Svakog četvrtka ili po potrebi češće predstavnici udruženja održavaju sastanke s kancelarijom Unmika u Beogradu, a na tim sastancima učestvuju i predstavnici kancelarije u Prištini.

I dalje budno pratimo političku situaciju i često se ponašamo u skladu s njom.

Glavni tužitelj Haškog tribunala Karla del Ponte obavestila nas je prilikom svog dolaska 23. oktobra

2001. da ne može da primi naše predstavnike, međutim, na naše veliko insistiranje i uz veliko zalaganje gospodina Čovića, naši delegati su se ipak sastali s njom.

Ispred Palate federacije povodom dolaska Hansa Hekerupa, civilnog administratora za Kosovo i Metohiju, 25. oktobra 2001. godine organizovan je protestni skup, jer je i on odbio da primi naše predstavnike.

Naše brojne akcije: nekoliko blokada graničnog prelaza prema Kosovu i Metohiji i Unmikove kancelarije, MKCK, savezne i republičke vlade dovele su do pomaka jer ne želimo da dozvolimo da naš problem bude zaboravljen. Za godinu i po dana postojanja organizovali smo 36 što manjih, što većih protestnih skupova, što veoma iscrpljuje porodice, ali je jedino oruđe kojim raspolažemo.

Nemamo čime da budemo zadovoljni. Upravo, vrlo smo nezadovoljni, jer i posle velikih napora, nismo uspjeli da oslobodimo nijednog čoveka. Veliki je otpor međunarodne zajednice, koja još ne želi da nam pomogne. Uspjeli smo da pokrenemo javnost, državne organe, da se krene s prikupljanjem posmrtnih podataka, nadamo se uskoro, i s analizom DNK.

Naš put je težak, ali drugog nemamo. Vreme će pokazati da li je ovaj pravi. □

Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih
lica na Kosovu i Metohiji

NAŠE KRVAVE SUZE OPOMINJU

Prošlo je više od godinu i po otkako u Beogradu djeluje Udruženje porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji s ciljem da otkrije istinu o preko 1.300 poginulih i nestalih Srba na Kosovu i Metohiji. Iako je njihova sudbina nepoznata, porodice i dalje bezuspješno tragaju za istinom nadajući se da među nestalima ima živih.

Relevantni domaći i međunarodni faktori tek se povremeno oglašavaju da će učiniti sve da bi rasvijetlili sudbine nestalih, ali, nažalost, na tome se sve i završi. "Tragaćemo sve dok ne doznamo šta se desilo sa svim nestalim. Nadamo se da ćemo uskoro imati odgovor, da ćemo doći do rezultata, a rezultatom smatramo pronalazak bar jednog živog. Naša borba je velika, put nesaglediv, a upornost da saznamo istinu sve je veća", poručila je Olivera Budimir, gene-

ralni sekretar ovog udruženja.

Brojne porodice redovno svraćaju u udruženje ne bi li, kako kažu, saznale nešto novo o svojim najmilijima.

Desanka Pejčinović je samo jedna od nesrećnih majki koja već dugo traga za sinom Slobodanom kidnapovanim u Peći. Kako kaže, obraćala se svima, od domaćih institucija pa do Unmika i Kfora, međutim, povratnih informacija nema, a nerazumijevanje onih koji mogu da pomognu ne prestaje.

"Koliko god Albanci tvrdili da nema logora, mi smo ubeđeni da ih ima, i da oni to dobro znaju, ali da žele da nas muče. Sve sni smo da imaju podršku Unmika i Kfora. Nemoguće je da 50.000 vojnika Kfora, koliko ih ima, dosad nije rasvetlilo ni jedan jedini slučaj. Ali, ima pravde, naše krvave suze opominju", priča Desanka.

"Bolno smo pogođeni činjeni-

com da se Beograd i Srbija prekopavaju u potrazi za albanskim žrtvama, a naš problem se ne pomera s mrtve tačke", dodala je Desanka.

Sličnu sudbinu dijeli i Slavka Balošević iz Orahovca, koja i dalje traga za suprugom i tridesetogodišnjim sinom. Pored toga što je njena ispovijest jedno od hiljadu sličnih svjedočanstava o tragediji koja još traje, ujedno predstavlja i jedini trag o tome šta se zaista desilo s privremeno "oslobođenim" taocima iz sela Oteruša kod Orahovca.

Potruga za 18 rođaka

Olgica Božanić, djevojačko prezime Kostić iz sela Oteruše kod Orahovca, rođena je u selu Retimlje kod Orahovca. Iz tog sela, iz njene familije, oteto je 14 Kostića, a jedan je ubijen. Iz sela Oteruše, gdje je udata, kidnapovano je njih četvoro.

Sat iza ponoći Šiptari su opkolili dio sela Oteruša u kome su živjeli Srbi. Poslije otvorene vatre, Šiptari su banuli na vrata i uz garanciju da se nikome neće ništa desiti odveli su sve Srbe. Prvo su ih zatočili u kuću u suvorečkoj opštini. Žene su svu noć slušale jauke i udarce koji su dopirali iz podruma.

I pored toga što su predstavnici MKCK-a intervenisali i naknadno oslobodili taoce, gubi im se svaki trag. Prema riječima Slavke Balošević, poslije njihove intervencije zarobljenici su se ko zna kako našli u okupiranom Mališevu, Božanići su sjedili s otetim Srbima iz Orahovca, Retimlja i Zatočišta u autobusu koji su čuvali Šiptari.

Poslije toga gubi im se svaki trag. □

S. Bojadić

**APEL PORODICA NASILNO ODVEDENIH
SRBA IZ SARAJEVA**

**UZELI STE NAM SINOVE I OČEVE,
VRATITE NAM BAREM KOSTI!!!**

Porodice nasilno odvedenih i nestalih Srba iz Sarajeva održale su sastanak 17. avgusta 2001. u Lukavici s jedinom tačkom dnevnog reda: zašto se nakon osmo-mjesečne pauze ne nastavlja ekshumacija na groblju Lav.

Od članova Komisije za traženje nestalih RS dobili su sve relevantne podatke o svim dosadašnjim rezultatima u traženju nestalih na području grada Sarajeva.

Nakon detaljne analize ovih činjenica, porodice su odlučile da javno apeluju na vlade RS i Federacije, Savjet ministara BiH, visokog predstavnika Petriča, sve ambasadore akreditovane u BiH, predstavnike MKCK-a, Međunarodnu komisiju za nestale da se angažuju na hitnom rješavanju slučaja masovne grobnice Lav u Sarajevu.

Mi porodice nasilno odvedenih, zarobljenih i nestalih Srba energično zahtijevamo:

— da se hitno riješi slučaj masovne grobnice Lav u Sarajevu

— da se uprava groblja, koja je učestvovala u prikrivanju zločina jer je gazdovala ovim grobljem od maja 1992. godine, a pored toga je tokom rata na površini grobnica sahranjivala građane i od njihovih porodica uzimala naknadu za to, da izmjesti sva obilježena grobna mjesta, bez odlaganja, politizacije, špekulacija i ucjenjivanja

— da zbog dosadašnje opstrukcije i obmanjivanja, izmještanju grobova prisustvuju članovi porodica, tim patologa, neophodni pravosudni organi i predstavnici Komisije za traženje nestalih RS

— da se javno pozovu svi ko-

ji opstruiraju potragu za nestalima i da se uklone iz ovog procesa

— da se obezbijede politički, bezbjednosni i materijalni uslovi da se bez ikakvih prepreka mogu ekshumirati sve pojedinačne i masovne grobnice, bez obzira na to gdje su locirane, ukoliko postoji sumnja da se u njima nalaze lica za kojima se traga.

Ukoliko ovim zahtjevima ne bude udovoljeno, obratićemo se svim ambasadama svijeta, Međunarodnom sudu u Hagu i Domu za ljudska prava i tražiti zaštitu osnovnog ljudskog prava: da pronađemo bar posmrtno ostatke svojih najmilijih, žrtava zločina.

Zato ćemo sa svojim zahtjevima upoznati gospođu Karlu del Ponte i tražiti da, prilikom boravka u Sarajevu u septembru ove godine, posjeti masovnu grobnicu Lav i Kazane, a po potrebi i druga stratišta.

Poručujemo svima da nikada nećemo stati i prestati tražiti svoje najmilije i istinu o njihovoj sudbini. □

Bilten "Nadanja", Banjaluka

**UDRUŽENJE PORODICA
NESTALIH I NASILNO
ODVEDENIH LICA
VUKOVAR**

Nedavno je završen projekat "Rad na terenu" Udruženja porodica nestalih i nasilno odvedenih lica iz Vukovara. Snimljena su groblja, skrivene grobnice i desetak porodičnih tragedija u Lici, Baniji, zapadnoj Slavoniji i sjevernoj Dalmaciji. Snimljeni materijal montiran je u dvosatni dokumentarni film "Vapaj tišine". Film je promovisan 14. septembra u Borovu uz prisustvo predstavnika ICMP-a, Zajedničkog vijeća opština, srpskih stranaka, konzulata SRJ, načelnika srpskih opština, pomoćnika ministra pravosuđa, članova porodica i drugih zainteresovanih građana. Promociju su pratili i predstavnici medija. Prije prikazivanja filma, Ružica Spasić, predsjednik udruženja, dala je kratku izjavu za medije o filmu i udruženju. Pored Ružice Spasić i Bore Rkmana, koji su pozdravili goste, prisutnima se obratio i gospodin Gordon Bekon, šef ICMP-a u Sarajevu. Po završetku filma pravoslavni sveštenik Čedomir Lukić održao je kratki pomen za sve žrtve proteklog rata. Fotografije snimljene na terenu bile su izložene tokom promocije. Projekcija ovog filma održana je i u Beogradu u Medija centru 14. novembra, a prikazaće se i u Banjaluci i Sarajevu. Naknadno je montiran film u trajanju od 45 minuta s prevodom na engleski jezik. □

Projekt podrške ženama iz Krajine “LASTAVICA” USPJEŠNO LETI

Za nešto više od 48 sati 5. i 6. avgusta 1995. godine sjevernu Dalmaciju, Liku, Kordun i Baniju napustilo je preko 90 odsto tamošnjih Srba. Iznani su sa zemlje na kojoj su njihovi preci živjeli stotinama godina. U izbjeglištvu su se snalazili na razne načine, osnivali udruženja u želji da sačuvaju svoj identitet, kulturu i običaje, ali pored svega, mučilo ih je teško psihičko i materijalno stanje.

Svjesni činjenice da sloga i porodica znače mnogo, neki su se zapitali šta je sa ženama koje nemaju takvu podršku. To je bio i osnovni motiv da se osmisle specifični projekti.

Autonomni ženski centar u saradnji s Oxfamom, britanskom humanitarnom organizacijom, započeo je projekt podrške ženama otvorivši dvije kuće: prvu u Surčinu marta 1996. godine i drugu u Pančevu januara 1997. godine. Formalni naziv “Kuća za žene iz Krajine” njene članice ubrzo su preimenovala u “Lastavica”, pozivajući se na brojne selidbe, nostalgiju i želju za ognjištem.

Glavni ciljevi bili su da se obezbijedi kvalitetan život, stvori porodična atmosfera, ublaži depresija i da se žene “primoraju” da zaborave ono kroz šta su prošle.

U početku je bilo veoma teško. U kući je vladala tišina, žene su donosile fotografije svojih kuća, imanja, pričalo se

o nestalima. “Međutim, vremenom se sve to izgubilo, danas se u kuću ne može ući od smijeha i pjesme”, kaže Sanja Miloradović, koordinator ovog projekta.

Jedan od važnijih ciljeva svakako je i edukacija, prije svega, izbjeglica. Najpopularniji je kurs kompjutera, koji mjesečno pohađa i do 30 ljudi, zatim kurs šivenja, engleskog jezika.

Stanarke “Lastavice” same se brinu o ishrani, održavaju prostorije, obrađuju baštu, prave zimnicu, uzgajaju tovne piliće i koke nosilje. Ove godine imaju 200 pilića i 120 koka nosilja. Nekad su uzgajale i pečurke. Ove, kao i prethodnih godina, proizvodile su sirup od maline, ajvar, sok od paradajza i kupinovo vino.

Najzanimljivija je tkačka radionica, u kojoj ponekad zna biti do 120 žena. Pretežno su to starije žene koje dolaze da

bi se družile. Tkaju krpare, torbe, džempere, šalove, ćilime, pa čak i narodne nošnje iz zavičaja.

Specifičnost kuće “Lastavica” daje i *catering servis*, u kome nekoliko posebno obučениh žena proizvodi i dostavlja hranu na razne sastanke, slavlja, koktele. Proteklih godinu i po dana program ove kuće, koja danas postoji kao nevladina organizacija, obuhvata zdravstvenu i humanitarnu pomoć starijim osobama, organizovanje izleta, druženja, izložbi.

Kuća “Lastavica” se zahvaljuje donatorima: Oxfamu, Odi, Austrian Trade Missionu, kanadskoj ambasadi i drugima. Veliki doprinos svakako je dalo i Kulturno-umjetničko društvo “Krajina”, čija su muška i ženska pjevačka grupa krajiškim pjesmama osnaživale žene izbjeglice. □

S. B.

IZ DRUGIH UDRUŽENJA

UDRUŽENJE PORODICA
UHAPŠENIH, ZAROBLJENIH
I NESTALIH LICA SRJ

SAMO NADA OSTALA

Da se ratom ne rešavaju, već samo produbljuju problemi, ne mogu da shvate oni koji odlučuju o našim sudbinama.

Ali, zato smo mi roditelji čiji su sinovi morali da budu zamorčici u proteklom suludom ratu i te kako svesni i nijedan rat nikad ne bismo započinjali. Opominju godine neizvesnosti u kojima tragamo za našim najmilijima.

Prolaze dani, prolaze godine... Tuga, neizvesnost i nada još uvek tinjaju u srcima majki, očeva, braće, sestara i dece.

Prošla je čitava decenija, a pitanja i dalje naviru:

Da li je živ?

Da li čami negde po hrvatskim zatvorima?

Možda nije živ?

Prekrila ga suva zemlja, a ne možeš ni suzom da je omekšaš jer ne znaš gde mu je grob. Teško je sada posle toliko godina, zainteresovati nekog za našu bol, patnju, strepnju i nadanje.

Da li je uopšte ovoj zemlji briga za nas? Nada koja se pojavila s dolaskom novih ljudi na vlast polako se gasi. Interesuje li nekog gde su naši sinovi, gde su naši najmiliji?

Šta vredi što godinama objijamo pragove kad nas niko ne vidi i ne čuje. Mi ne tražimo mnogo. Tražimo samo istinu jer imamo pravo na nju. Nama je ostala samo nada. Ona nas i drži u životu. □

SUDBINE

TRAGIČNA PRIČA KOJA TRAJE

STEVANOVA NADANJA

Više od 3.000 Srba iz bivše Republike Srpske Krajine nestalo je u ratnim operacijama 1991—1995. godine. Porodice, rodbina i prijatelji već godinama bezuspešno pokušavaju da saznaju istinu o njihovoj sudbini

— Jedina želja mi je da se što prije pronađu posmrtni ostaci moga sina, da se konačno utvrdi mjesto na kome mogu upaliti svijeću, položiti cvijeće i olakšati dušu — riječi su šezdesetogodišnjeg Steve Borjana iz Uzdolja kod Knina, kome je u "Oluji" nestao dvadesetpetogodišnji sin Slobodan. — Živim u nadi da su njegovi posmrtni ostaci na kninskom groblju.

— One kobne noći 4. avgusta oko 9 sati ujutru s porodicom sam na traktoru krenuo u Srbiju. Slobodan je bio na ratištu. Od '91. godine vjerno je branio otadžbinu na Kadijinoj glavici kod Drniša. Strahujući za porodicu, 5. avgusta oko 16 sati došao je kući da provjeri šta je s nama. Međutim, nalazi samo komšije: Stevana Gruju, Mariju i Peru Borjan. Zajedno s njima kreće u Srbiju, ali, nažalost, ne zadugo. Već na Vrbniku čeka ih zasjeda. Nekoliko Hr-

vata, osiljeno pobjedom, bez imalo razmišljanja vatrenim oružjem ubija Slobodana, a ostale odvodi u kninsku kasarnu.

Od tada počinje potraga koja i dan-danas traje. — Obračali smo se svima, tražili, molili, ali od Slobodana ni traga ni glasa — priča Stevo. Sve do dana kada iz Knina nisu stigli Stevan Marija i Pera.

Godine prolaze, ali bol ne pada u zaborav. Ostaje samo spomen na veselog i vrijednog Slobodana.

Ova potresna ispovijest oca Steve jedno je od hiljadu sličnih svjedočanstava o tragediji koja još uvijek traje. Nažalost, njihova sudbina je još uvijek nerazjašnjena. Postoji li krivac, ko koči put ka istini — odgovor znamo, ali rješenje ne. Kraj puta identifikacije ekshumiranih kao i da ne postoji. □

S. B.

IZ PORODICE RADE TEŠANOVIĆ UBIJENO DESETORO LJUDI

U SRPSKO SELO LEDIĆE NEMA KO DA SE VRATI

U opštini Trnovo nadomak Sarajeva nalaze se Ledići, jedino srpsko selo okruženo selima u kojima je živio muslimanski živalj. Jedini dokaz da je postojalo su zgarišta i ruševine obrasle korovom i pokoji preživjeli iz strašnog pokolja i progona koji je zadesio ovaj kraj.

Armija BiH je 4. juna 1992. godine napala Lediće sa svih strana. Prvo je zapalila školu i štale, ali i poneku kuću, želeći da namami stanovništvo da gasi požar. Međutim, majka stradalih Tešanovića prva je primijetila da se vojnici približavaju selu i obavijestila familiju i komšije, pa su na brzinu organizovali odbranu. Odnokud su se panično pojavile dvije žene i javile da je u susjedno selo Umčane, gdje su takođe živjeli pretežno Srbi, došlo oko 2.000 hosovaca i da kolju sve redom. To je izazvalo strah pa su ljudi odlučili da bježe preko planine Treskavice za Kalinovnik.

Rada Tešanović, svjedok tih događanja, vjeruje da su te žene poslone s namjerom da izazovu paniku i stvore pometnju.

Grupa od 19 ljudi krenula je put Treskavice. Kada je 6. na 7. juni došla pod obronke Treskavice, u Borikovce i Veliko Poljice, presrele su je takozvane zelene beretke, među kojima su bila braća Kadić iz sela Rakitnica: Mehmed i Rasim (zarobila ga Ili-džanska brigada, ali je razmijenjen) i oko 16 časova, po izjavi preživjelog svjedoka, na najzvjerskiji način ubili Radina dva brata i njihove porodice, strica i njegovo dvoje djece i još nekoliko rođaka. Tom prilikom tragično su stradali: Milenko Tešanović (1960) i njegova supruga Neven-

ka (1958), Rade Tešanović (1964) sa suprugom Vinkom (1965) i šesnaestomjesečnim sinom Milunom, Milorad Tešanović (1956) i njegova djeca Danijela (1980) i Dragomir (1982), sestre Vasić: Radojka (1953) i njen kćer Slađa (1978) i Slavojka (1965) i Savo Kenjić (1927).

Dvanaestogodišnji dječak posmatrao je izivljavanje i ubijanje nevinih i bespomoćnih, čak i beba i djece. Iako ranjen, preživio je pokolj noseći u svijesti slike užasa i jauke jezivog bola.

Posmrtni ostaci žrtava ovog zločina još nisu pronađeni, ali Rada Tešanović, udata Cvijetić, ne odustaje. Kaže da se neće smiriti dok se ne nađe kosti svoje braće, strica i rođaka, iako nema gdje da se vrati u svoje Lediće, jer tamo više nema Srba. Ona živi sa svojima u sobičku kolektivnog centru u Lukavici. Ali, ni to je neće obeshrabriti da nastavi da traži kosti najmilijih i da ih dostojanstveno sahrani.

Srećom, prije pokolja se grupa žena (Stana i Lenka Tešanović, Stana Vasić, Borka Vlaški i njena kćer Ljubica) razdvojila i krenula drugim putem. Tako su one nakon dva dana lutanja po šumi uspjele stići do Kalinovnika gdje su se javile u bivšu kasarnu. Lenka i Stana Tešanović kasnije su otišle kod rodbine u Miljevinu, ali su ipak tragično završile. Kada su krenule u poštu da pokušaju saznati šta je bilo s ostalima iz grupe od koje su se razdvojile, naišle su na zasjedu "zelenih beretki" koje su postavljale mine na putu. Obje su tada ubijene, zajedno s Milom Krunicem (1958), Staninim sestrićem. Jedna trojka (Vojko Kenjić,

1944, njegova supruga Rada, 1944. i Mile Vasić, 1959) odustala je od puta preko Treskavice i vratila se u Lediće.

Ono što se dešavalo u selu juna 1992. godine ukazuje na namjeru da se uništi sve što je srpsko. Nisu bile pošteđene bebe, djeca ni starci. Ubijeno je pet starica: Zorka Vasić, Ljubica Vasić od 90 godina i njena kćerka Milka Vasić, Ikonija Vasić i Tan-kosava Miović, među kojima je bilo i nepokretnih. Nakon što su pobijene, bačene su u šumu kod Ledićke krivine gdje su pronađene i ekshumirane 1993. godine.

Indikativno je to što su "zelenne beretke" nastojale da pobiju što više članova porodice ili da je kompletnu unište, pa je malo onih iz kojih je stradalo samo jedno čeljade. Tako su nakon ubistva grupe starica, među kojima je i Ikonija Vasić, zovnuli njenog sina Nenada da navodno od njega kupe ovna za kurban. On je povjerovao da su njegove komšije ljudi, pa im je sam otjerao ovna, ali se više nikada nije vratio. Kad je vidjela da se nije vratio čitav dan, njegova supruga Mara pošla je da ga traži, ali se ni ona nije vratila. Ko zna na kakvim mukama su završili i gdje su bačeni. I kad bi ljudi pronašli ponekog ubijenog Srbina, on bi bio izmasakriran ili bez glave, što je slučaj Savke Vasić. Noj je odsječena glava, a tijelo sahranjeno u selu.

U porodici ubijene starice Tanaskove Miović ubijena su još dva sina: Rade, a Milenko je prvo odveden u logor smješten u školi u Deičićima, gdje je zvjerski mučen i tučen flašom po glavi dok nije izdahnuo.

— Iz porodice Cvijetić na spavanju je zaklano šest ljudi — kaže Rada i zaključuje da su iz Ledića živi samo oni Srbi koji su bili brži od muslimanske kame, a njih je tako malo da u selo neće imati ko da se vrati. □

ŠEST GODINA POSLIJE EGZODUSA SRBA S VJEKOVNIH OGNJIŠTA

Zaplakala prva srpska beba u Benkovcu

— Idemo u babine, nakon šest godina u Benkovcu Srbi su dobili prvu bebu, možeš s nama — rekao je Glišo Kolundžić, i na te riječi se nisam mogao oglušiti. U džipu humanitarne organizacije u kojoj Kolundžić volonterski radi već je sjedio Nikola Vukas, Glišin saradnik, ili, bolje reći, sapatnik. Na benkovačkom području, zbog pomoći Srbima koji su ostali i onima koji se žele vratiti, dakle, na još uvijek usijanom, posljedicama rata i mržnjom rastrganom prostoru, njih dvojica su skoro već platili svoj rad glavom, preživjeli su brojne prijetnje, a Glišo, bogami, ne tako davno i atentat kada su ga sva 24 metka, u gluvo doba noći, iz automatske puške promašila.

Općina Benkovac je po predratnom popisu imala oko 33.500 stanovnika, po nacionalnoj strukturi većina su bili Srbi: 53 odsto, Hrvata je bilo 40 procenata i Jugoslavena pet odsto.

Idemo u selo Miranje nadomak Benkovca u posjetu sretnoj porodici Šaponja. Nakon dva sina Uroša i Stevana, dobili su kćericu, i njoj dali, kao što i priliči, lijepo srpsko ime Milica, koje su čak i carice nosile. S obzirom na prostor na kojem žive, pokazali su dvostruku hrabrost: ne samo što su se odlučili da dobiju dijete već su mu još dali i svoje ime, kao u nekim drugim sretnim vremenima i krajevima. Sjetio sam se i razgovora Zuke Džumhura i Mome Kaporu kada je Zuko tješio Momu nakon što mu je žena rodila i drugu kćer riječima: — Bolje je jedna Brižit Bardo nego devet Jugovića!

Miranje, još ih zovu Gornje, vidno devastirano mjesto, pomalo zaraslo u suhu visoku travu, s pokojom spaljenom, pokojom popravljenom kućom i ispred njih parkiranim mercedesima zadarskih i bosanskih registracija, zaista izgledaju neobično.

— Kakvi su ovo mercedesi po selu? pitam saputnike.

— To je vozni park bosanskih Hrvata, dobili su kuće protjeranih Srba, ne moraju zidati, pa je lako kupiti dobro auto — pomalo u šali odgovaraju humanitarci.

Kamena avlija okružena zapaljenim kućama, s ulaznim drvenim vratima sklepanim od starih dasaka u zaseoku Šaponje, naše je odredište. Pri kraju dvorišta murva i ispod nje stolić s raskriženom lubenicom. Za stolom dva crnomanjasta klapčica, kako mi Bukovčani zovemo dječake, jedan u mornarskoj majici, drugi go do pojasa, zaokupljena velikim kriškama lubenice. Poput usne harmonike, čvrsto ih drže objema rukama i cintaraju li cintaraju.

Iz kuća izviri i ostala čeljad. Upoznajemo se, naš domaćin, sretni otac Milenko, vitalni četrdesetogodišnji bravar, žena mu Jovanka, sinovi Stevan i Uroš, stric Todor, otac Bogdan, majka Jagoda, sve Šaponje i Marunić Vukosava i Sava, koje su došle samo da obiđu svoje zauzete kuće. Nedostaje samo Milica koja je bezbrižno spavala u prizemnici pod betonskom pločom i kojoj se na dan naše posjete navršilo pet dana.

— Nemamo struje, a Hrvati iz Bosne u našoj kući imaju, privremeno smo kod mog brata, nas osmoro, isto u paljevini — potužio nam se Bogdan i nastavio — najgore je što imam šećernu bolest i primam inzulinske injekcije. Kako nemam struje, držim ih u frižideru kod komšije Hrvata iz Bosne, ali šta se može, ne može čovjek živ u zemlju. Istina, Ante koji je u našoj kući svaki dan ide u općinu i traži drugi smještaj, ali smještaja nema.

— Pitao sam tatu prije godinu dana kad smo se trebali vratiti iz Despotovca u Srbiji hoću li ja u Benkovcu biti izbjeglica — u razgovor se uključio Stevan, vidno bistro dijete — i tek kad je tata rekao da idemo kući, brat i ja smo pristali.

A zašto si to pitao tatu, to hoćeš li biti izbjeglica? — pitam Stevana.

Pa, znate, tamo u Srbiji kad god bi trebalo da igram fudbal s ostalom djecom, nisu me htjela birati u ekipu, govorili su mi da sam izbjeglica — s gorčinom u glasu reče dijete.

Kako je bilo u školi u Benkovcu?

— Odlično, dobio sam pohvalnicu od razrednog vijeća za odlično učenje i primjerno vladanje, završio sam četvrti razred — spremno odgovori Stevan.

A brat Uroš?

On je vrlodobar, ali dobio je diplomu, žuti pojas u karateu kroz smijeh kaže odlikaš.

Znači, Uroše, zbog neke cure si počeo trenirati? — nastavljamo u šaljivom tonu.

— Ma kakve cure. Lako je bratu Stevanu, on se cijelu godinu nije potukao nego pet-šest puta. Ja sam se znao dvaput dnevno tući — vrlo ozbiljno nam reče Uroš.

— Je, je puno puta je kući krvav došao — kažu roditelji.

— Ja nikoga ne izazivam, ali kad mi se rugaju da sam četnik, ne mogu izdržati, moram se potući. Dobivao sam ja, ali, bogami, i oni su. Svejedno, uspio sam proći vrlodobrim, ali nije zbog tuče, nego nisam znao latinicu, pa dok sam je naučio, prođe godina, završio sam drugi razred, i imam žuti pojas — kaže Uroš i otrči po diplomu.

Čula sam da je od 702 učenika u osnovnoj školi u Benkovcu, samo osam Srba, ali uprava škole nastoji

ZAVIČAJ

pomoći, recimo, Stevanova razrednica Marina Babić odmah zaštiti Stevana ako ga neko dira. U karakteristici mu je za ponašanje napisala da se ponaša ljudski, zbog čega smo joj zahvalni. Kad bi tako i ostali činili, lakše bi bilo — kaže Jovanka.

— Došli smo mi s malom djecom, evo i Milica se rodila, vodu smo čekali pola godine, struje još nema, da nije čacine penzije od hiljadu kuna, ni sam ne znam kako bismo preživjeli. Nas je osmoro, treba nam samo dva kruva ispod peke, a o ostalom da ne govorimo. Doduše, krava će se uskoro oteliti, bar će biti mlijeka — tješi se Milenko.

— Prije ovog nesretnog rata imao sam šezdeset ovaca i sve što je bilo janjaca sve smo mi jeli, ništa nije išlo za prodaju, ali smo radili u polju, za sezonu, dan-noć — kaže Bogdan.

— Imamo u jednom komadu 10.000 kvadratnih metara prvoklasne zemlje. Da imamo traktor, pumpe i cijevi, jer samo malo iskopaš i ima vode, da imamo mehanizaciju,

ovo je Kalifornija, ne treba nikud ići. Samo da dobijemo kredite, brzo bismo ih vratili, za dvije-tri turističke sezone, od prodaje pomidora, paprika, lubenica, salate i ostalog bili bismo gazde — siguran je Milenko.

Je li dosad bilo kakve pomoći?
— pita Glišo.

Pa, jeste. Preko ICMC-a, Međunarodne katoličke komisije za migracije dobili smo sto, šest stolica, veš-mašinu, šporet na plin i struju i mali frižider — spremno izrecitira Jovanka, dodajući — mi smo im stvarno zahvalni, ali i sad smo u tuđoj kući. Dok se naša ne oslobodi, nemamo gdje stvari staviti.

Iako smo u hladu, pijemo kavu kojom su nas poslužili simpatični domaćini, nesnosna je vrućina. Milenko, pomalo izvinjavajući se, kroz smijeh kaže da ide upaliti klima-uređaje. I zaista, iz prastarog stojadina vadi akumulator, razvlači produžni kabl i sve spaja s automobilskim ventilatorom, koji je, umjesto stakla, stavio na jedan prozor kuće u kojoj spava beba. Klima-uređaj je prora-

dio, maloj Milici je ugodnije i još se ne budi.

Od nekadašnjih 47 dimova u Miranjama, Šaponja je bilo sedam. Sada su svi na okupu, u jednom dvorištu. Inače, njihove komšije su bili Alavanje, Šekuljice, Marunići, Drče, Drače, Vujanići, Čotre, Knezovi, Vitasi, Žmirići, Trbovići, a u susjednom selu Ceranjama imaju prijatelje Pupovce, odakle je i dr Milorad Pupovac. Njihova crkva je ovdje u Miranjama — objašnjavaju mi domaćini.

Mama, mama, probudila se sestra, možemo se slikati — dovikuje Uroš.

— Na koju adresu da pošaljem slike ili kakvu pomoć? — pitamo Milenka.

— Pa, pa, naša adresa je Milenko Šaponja, Miranje, zadnja pošta 23420 Benkovac — pomalo stidljivo odgovori naš domaćin, iz Jovankinih ruku uze malu Milicu i nježno je zagrlji. □

*“Novosti 7”, Zagreb
I. Krneta*

REDAK ALI LEP PRIMER VRAĆANJA IMOVINE SRBIMA U KNINU

JOSIP VRATIO KUĆU ĐURI

Među brojnim negativnim primerima sporog vraćanja kuća, Srbima povratnicima u Knin stigla je i lepa vest od Đure Čuruvija kome je, bez ikakvih teškoća, Hrvat Josip Kurtović vratio kuću

Među bezbroj loših iskustava koje je izbegli Srbi imaju s hrvatskom vlašću, o jednom drukčijem slučaju svedoči Đuro Čuruvija iz Knina koji se sprema za povratak kući.

On je s još dve porodice našao utočište u Jagodini posle vojne akcije “Oluja” 1995, a krajem avgusta ove godine u Kninu ispred svoje kuće doživeo je neočekivano prijatne trenutke od Hrvata koji stanuje u kući Josipa Nene Kurtovića.

— Bio sam u posjeti teško bolesnom bratu u bolnici u Šibeniku i us-

put sam došao pred kuću. Nisam htio da ulazim, trubio sam iz auta — kazuje Čuruvija. — Izađe čovjek i upita me: “Gdje si, Đuro, kako si Đuro, što te nema, što se ne javiš”.

— Pitam ga: “Kada mogu doći kući”, a on kaže: “Đuro, bogati, ovo je tvoje, možeš doći kad hoćeš”.

— I Kurtović je razočaran — kaže Čuruvija i dodaje — bio je u Hrvatskoj vojsci i ratovao deset godina; pun je jedan zid moje sobe njegovih odlikovanja. Sada je bez posla, jednom u tri mjeseca u Šumariji sadi borice.

— Takvi su ljudi rijetki — naglašava Čuruvija. — Ima mnogo slučajeva da vlasnici Srbi svojim kućama, stanovima i imanjima u Hrvatskoj ne smiju ni prići. Ode glava.

— Pitam ga onako izdaleka, više ispitivački, šta misli da li bi valjalo da ja uđem u prizemlje pošto tamo ne stanuje niko, a on će meni: “Đuro, bogati, to je tvoje, ko ti brani, nema problema”.

Čuruvija je potom otišao kod predsednika stambene komisije Kninjanina Milivoja Marića i ispričao mu o razgovoru s Kurtovićem, a Marić je odmah pozvao pravnika iz opštine.

— Došao Kurtović, donio ključ, ušli smo u prizemlje, pregledali prostorije da vidimo u kakvom su stanju, upisali stanje brojila i on mi je predao ključ. Napravio sam tri kopije i odmah mu dao jedan ključ. Na kraju krajeva, bolje da on tu ostane nego neko drugi da provaljuje.

Čuruvija je zatražio od humanitarnih organizacija koje deluju u tom delu Hrvatske da mu pomognu da obnovi kuću i obećana mu je pomoć već ovog meseca.

On ipak smatra da još nema uslova da se Srbi vrate u većem broju, pogotovo zato što nema posla, a i stoga što “nisu svi kao Kurtović”, mada u Kninu i okolini ima i Srba, “ali su to uglavnom starci koji su dobili penzije, a uz neku ovčicu ili kozu tavore”. □

“Večernje novosti”

Svetska premijera kompozitora
Ivana Jevtića

KRAJINA U BRAZILU

“Krajino naša, pusto naše, gde su tvoja deca” — čudno su zvučale ove reči na srpskom dok ih je pevao hor simfonijskog orkestra brazilskog grada Porto Alegro.

Svetska premijera simfonijske poeme “Izgon” beogradskog kompozitora Ivana Jevtića izvedena je 10. jula u zvaničnom programu festivala u Porto Alegro. Njegovo šesto veče bilo je posvećeno slovenskoj muzici, te je pored “Izgonna”, izvedena baletska svita “Romeo i Julija” Sergeja Prokofjeva i Koncert za violončelo i orkestar Antonijina Dvoržaka.

Simfonijska poema “Izgon” posvećena je egzodusu Srba iz Krajine, a nastala je u Parizu gde inače živi Ivan Jevtić. Rađena je po narudžbi Mile Zlatara, rodom Krajišnika, koji je želio da se tragedija i epopeja njegovih sunarodnika ovekoveči orkestralnim delom.

— Bilo mi je teško da se odlučim, ali sam na kraju prihvatio Zlatarevu narudžbu. Premijera je bila u Brazilu, 14.000 kilometara od Krajine i bilo je zaista dirljivo videti pre svega rad dirigenta Manfreda Šmida sa simfonijskim orkestrom Porto Alegro, a potom i reakciju publike — kaže Jevtić po povratku iz Brazila. “Izgon” je nadahnut srpskom dramom, horskom muzikom i našim folklorom. Ovo je drugo Jevtićevo delo posvećeno nacionalnoj istoriji. Prvo je bilo “Zadužbine Kosova”, šest simfonijskih slika, izvedeno već u Jugoslaviji, Nemačkoj i Rusiji. Jevtić ove godine učestvuje na Bemusu gde će premijerno biti izveden Drugi koncert za flautu i gudače s Irenom Grafenauer i kamernim orkestrom “Dušan Skovran”. □

“Glas javnosti”

NESVAKIDAŠNJA IMENA NASELJENIH MESTA U BOSNI I HERCEGOVINI

TOPONIMI SVEDOCI ZLA

Priče o Jadovnom i Čemernom, Pakleniku i Paklenoj Glavi, Poganoj ravni i visoravni, Zlom Selu, Mrtvicama i Humcima

Pored brojnih drugih svedočanstava da su se u bivšoj BiH vekovima vodili ratovi, i bosanski toponimi upućuju na pogrom i progon ljudi. Dokazi su brojni, a spomenućemo samo imena nekoliko naseljenih mesta čija etimologija upućuje na surove ratove i kavge.

Bojevi u Doboju

Zbog strateškog položaja na tri reke Spreči, Usori i Bosni, Doboju je bio meta zaraćenih strana baš kao i u poslednjem ratu.

U centru Doboja, na uzvišenju od 400 metara, i danas postoji kula s koje se grad branio. Ime je dobio po bojevima u dolu. Oko grada ima mnogo dolova u kojima se neprekidno ratovalo i u poslednjem ratu.

Na području BiH ima sedam naseljenih mesta koja se zovu Čemerno i pet s nazivom Jadovno. Svi do jednog imaju burnu prošlost. Najveće Čemerno je na putu Foča — Gacko ispod planine Volujak. Ima 5.000 stanovnika, a u njegovoj blizini poginuo je Sava Kovačević i brojni drugi istaknuti borci sa Sutjeske. I u najnovijem ratu Čemerno je bilo u centru pažnje.

Naselje Čemerno postoji još kod Sarajeva, Visokog, Zenice, Bihaća i Gradačca. Čemernica ima tri, a najveća je na Romaniji.

Pored Jadovnog u Hercegovini i Dalmaciji, o čijim jadima i stradanjima se mnogo zna, sela s ovim imenom postoje u okolini Zavidovića, Livna, Sarajeva i Banjaluke. Jadovnice su kod Tuzle, a na Romaniji Jadovnjak, na Kupresu Jadnici.

U skoro svakoj opštini u bivšoj centralnoj jugoslovenskoj republici postoje naselja Mrtvica, Mrtvice, Mrtvaci, Humci, Humke, Pale, Paljevine, Požarnica, Jame, Jame, Groblja, Stradalište...

Velike borbe vođene su na Majevici, oko Lopara i Ugljevika u Puškovcu, Tutnjevcu, Zlom Selu, Vražićima, Pukišu, Priboju... Kod Brčkog su velika sela Boderište, Boće, Bojevi, pa Obudovac (obudovljene žene; samo u nedavnom ratu ostalo je preko 300 udovica), Rovovi, a u njima nije ostala nijedna čitava kuća.

Zlo Selo

— Sva naselja koja se zovu Zlo Selo pretrpela su u istoriji velike katastrofe. Jedno od njih je na putu Tuzla — Bijeljina. Kada je pre 25 godina izgrađen modern put, omladina sela pokrenula je akciju da se naziv promeni. Na Kupresu je ogromno selo koje se zove Zlo Selo, a na početku rata 1992. godine Hrvati su ga do temelja srušili. Na poznatoj visoravni rat je i počeo u Zlom Selu. Meštani ime nikad nisu menjali, a sada ga i nema.

Isti toponimi postoje još u sarajevskoj kotlini kod Zenice i Mrkonjić-Grada. Pored Nevesinja u Hercegovini u Bosni još postoje dva naselja istog imena, i na Majevici je Neveselo. Paklenika i Paklenica ima toliko da se ne mogu nabrojati, a kod Jajca je veliko selo Paklarevo. Pored Pogane doline u Krajini, u rejonu Brežica kod Mrkonjić-Grada, postoji Pogana ravan, na kojoj je Prvi krajiški korpus izgubio na hiljade boraca. U Poganoj ravni je u proleće 1996. godine otkrivena grobnica sa 181 srpskim borcem, zbog čega su muslimanski i hrvatski generali optuženi u Hagu.

Ovaj rat je potvrdio simboliku toponima u Bosni. Brojni počinjaju pridevima crni, surovi, neveseli, jadni, čemerni. — Etimologija naziva naseljenih mesta nije izučavana i naučno obrađivana, ali više je nego sigurno da je u pitanju duboka veza s istorijskim događajima. Recimo, u Bosni ima više od 20 sela koja se zovu Kukavice, Lelek, Jauci, Leleci — kaže prof. dr Radosav R. Unković, dugogodišnji direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture na Palama. □

“Večernje novosti”, N. Smiljić

KNIN SIMBOL (NE)MIRA

**– Poslije svega želim da Knin postane simbol mira –
rekao je u propovjedi vladika dalmatinski Fotije.**

— Knin će biti simbol mira iako je ponekad možda bio simbol nemira. Naša je želja da postane ovo prvo, i molimo se Bogu da bude tako — poručio je narodu na samom početku svoje besjede njegovu preosveštenstvo episkop dalmatinski gospodin Fotije, u hramu Pokrova presvete Bogorodice 14. oktobra u Kninu.

Srpska pravoslavna crkva želi da čovjek ostvari svoj mir u zajednici s Bogom, jer jedino u takvom duhovnom stanju može živjeti u miru s Bogom i s bližnjim, a današnji sabor ovdje pod zaštitom Pokrova presvete Bogorodice potvrđuje da pravoslavlje u sebi nosi višu silu, koja pobjeđuje tamu i ono što je protivno Bogu u nama. Nadam se da će u svakom domu biti makar jedna ikona svete Bogorodice, jer ona čuva naše domove, naše duše i naše hramove — rekao je, između ostalog, gospodin Fotije i dodao — otac Nikola Škorić je zaslužan da ste se okupili u ovako velikom broju danas ovdje i da slobodno kao hrišćani ispovjedate svoju pravoslavnu vjeru i da se ne stidi-

te toga.

Praznik Pokrova tradicionalno je u Kninu proslavljan. Ove godine lijep sunčan dan

POKROV

Hram je osvetio 1971. godine izaslanik patrijarha Germana, danas njegova svetost patrijarh Pavle

Prvobitni hram Pokrova presvete Bogorodice podignut je na istom mjestu 1866. godine, koji je do temelja razrušen u toku II svjetskog rata. Današnji hram podignut je na starim temeljima i osvećen 19. septembra 1971. Plan je izradio i radovima rukovodio prof. dr Dragomir Tadić, arhitekt iz Beograda, a slikarske radove je izveo dr Vojislav Bilbija iz Drvara. Zalažanjem crkveno-opštinskog i građevinskog odbora na čelu s Nikolom Romićem i Milanom Amanovićem, protom Antonijem Pinčetićem, protonamesnikom Stevanom Mrđenom, majstorima Ljubom Smiljkovićem, klesarom iz Bele Vode i Jovanom Zagorcem, zidarom iz Koljana, izgrađen je veličanstven hram, s blagoslovom Božjim u vrijeme episkopa dalmatinskog Stefana. □

obećavao je veliku narodnu radost pravoslavnog svijeta ne samo grada Knina već i udaljenih mjesta Like i Bukovice, koji se skupio u velikom broju uprkos još uvijek slabim saobraćajnim vezama. Zvona su već od ranog jutra budila uspavane i obeshrabrene i već prije deset sati u nedjeljno jutro hram je bio ispunjen do posljednjeg mjesta.

Svetu arhijerejsku liturgiju predvodio je episkop dalmatinski gospodin Fotije, uz sasluženje protojereja Vojislava Bilbije, paroha roterdamskog, igumana manastira Krka oca Gerasima, jerođakona Nikodima, Milorada Stanojevića, paroha kninskog i domaćina crkvene slave oca Nikole Škorića, paroha kninskog. Nakon liturgije upriličen je trokratni opход — litija oko hrama u kojoj je, za razliku od prošlih godina, učestvovalo mnogo djece. Zatim je sječen slavski kolač i osvećenje žito, a osim episkopa Fotija, vjernički narod je pozdravio i protojerej Vojislav Bilbija i domaćin crkvene slave otac Nikola, posebno obećavši da će iduće godine litija

DUHOVNOST

oko crkve biti spojena čvrsto povezanim u vjeri u Boga vjerničkim narodom pravoslavnih Srba. Sve je proteklo u najboljem redu i dostojanstveno. Možda je tome pomogla i kninska policija, kojoj je skup prijavljen i koja ga je diskretno osiguravala i pomogla da se vjernici osjećaju dostojanstveno.

Vojo i Milan

Posebno dirljiv, nakon punih trideset godina, bio je sret, danas protojereja i paroha Roterdamskog Vojislava Bilbije, koji je izradio ikonostas u hramu i tadašnjeg, svih sedam godina gradnje predsjednika crkvenog odbora, poznatog kninskog krojača, i pravoslavnog Srbina Milana Amanovića. Upitani da iznesu svoje utiske, kratko su izjavili:

— Od tri ikonostasa, koje sam izradio na ovim prostorima, samo je ovaj u Kninu ostao. U Metkoviću je zapaljen i uništen, u Drvaru su nestale ikone. Kad rad svoj vidite, to je kao da gledate svoje dijete, pazite ga i pitate se kako je. Danas sam vrlo srećan što vidim brojni narod u hramu, to je kao što dijamant nastaje iz pepela, ili ptica Feniks, tako se i mi duhovno obnavljamo, i to je naše pravo—vidno ozaren radošću, zbog boravka u Kninu, rekao je “naš Vojo”, kako Kninjani vole oslovljavati oca Bilbiju.

— Naš narod, kako sam zapazio, bio je oduševljen gradnjom hrama, ali se šturo odazivao, jer su ondašnje vlasti bile malo tvrde za vjeru—prisjetio se gospodin Amanović. □

“Novosti 7”, Zagreb
I. Krmeta

TREĆI PUT OD OSNIVANJA DAVNE 1615. GODINE, OSVEĆENA OBNOVLJENA BOGOSLOVIJA SVETA TRI JERARHA U MANASTIRU KRKA KOD KNINA

BOGOSLOVIJA — GARANT SLOBODE I DOSTOJANSTVA

Od davne 1615. godine, Bogoslovija je postojala u okolnostima često potpuno nenaklonjenim slobodnom razvitku srpske duhovnosti. Samo, veoma je teško naći teži period od proteklih šest i po godina kada nije radila. Obnova njenog rada najbolje odražava snagu i volju srpskog naroda da živi na svome i obrazuje se u svojoj duhovnoj tradiciji.

— Izražavam nadu da je obnova rada Bogoslovije prvi, možda i najvažniji trenutak u ponovnom organizovanju srpske zajednice na prostorima gde su Srbi vekovima živeli i da je ovo nagoveštaj da će ubuduće ovde živeti slobodno i dostojanstveno — poručio je jugoslovenski predsjednik Vojislav Koštunica

— Ono što nije moguće ljudima, Bogu je moguće — ovom velikom jevanđeoskom istinom započeo je svoj govor episkop dalmatinski gospodin Fotije prilikom ponovnog otvaranja bogoslovije Sveta tri jerarha u manastiru Krka sredinom septembra. Svečanost je počela u manastirskom hramu svetog arhangela Mihaila svetom arhijerejskom liturgijom, koju je služio njegovo visokopreosveštenstvo mitropolit dabrobosanski gospodin Nikolaj, uz sasluženje episkopa bihaćko-petrovačkog gospodina Hrizostoma, dalmatinskog gospodina Fotija i budimljanskog gospodina Joanikija, koji je i rektor bogoslovije Sveti Petar Ce-

tinjski na Cetinju, te uz sasluženje brojnog sveštenstva.

Nakon liturgije, mitropolit dabrobosanski gospodin Nikolaj osvetio je obnovljenu zgradu Bogoslovije, a tom činu prisustvovali su i ugledni gosti: Franjo Dubravić, sekretar komisije za odnose s vjerskim zajednicama u Vladi Hrvatske, Petar Lađević, savjetnik predsjednika SRJ Vojislava Koštunice, Vladimir Čurgus, otpravnik poslova jugoslovenske ambasade, Milorad Pupovac, predsjednik SNV-a, Vojislav Stanimirović, predsjednik SDSS-a, Dragoljub Davidović, gradonačelnik Banjaluke, Dušan Radaković generalni sekretar SKD “Prosvjeta”, zatim šire iza-

DUHOVNOST

slanstvo Republike Srpske predvođeno ministrom vjera, uz brojne privrednike, kao i vjernici Dalmatinske eparhije.

Gosti su se zatim uputili u školsku salu Bogoslovije da bi uoči nastupa Kulturno-umjetničkog i duhovnog društva «Đurđevdan» iz Drežnice čuli pozdravne riječi. Tako je Petar Lađević pročitao poruku jugoslovenskog predsjednika preosveštenom vladiki Fotiju, bratstvu manastira, učenicima bogoslovije i polaznicima prvog razreda, pri čemu im je posebno čestitao na tome što su postigli izuzetan podvig: obnovili rad naše najsta-

Vladika

Govoreći o istorijatu bogoslovije Sveta tri jerarha, kao drevnom učilištu Srpske pravoslavne crkve, i zapravo o njenom trećem početku, gospodin Fotije je istakao:

— Obnavljajući bogosloviju Sveta tri jerarha, želja nam je da polaznike ove škole upoznamo s izvornim jevanđeoskim učenjem, s dogmatikom, bogoslužjenjem, s ljepotom crkvenog pojanja. Vjerujemo da će se ponovo pored kanjona Krke — koji u sebi kao skupocjen biser čuva ranohrišćanske katakombe u kojima je propovijedao veliki učitelj naroda apostol Pavle — ponovno čuti pjesma u slavu Božju. Nadamo se da će naši učenici bogotražitelji uspjeti da u tajni crkve i svete liturgije pravoslavlja upoznaju i poznaju živoga Hrista, te da će otuda i sami biti njegovi svjedoci u ovome svijetu, koji po svemu ide ka završnoj apokaliptičkoj drami. □

rije srpske pravoslavne bogoslovije. Pozdravnu riječ izrekli su i episkop Fotije, Milorad Pupovac, Dubravčić i Lađević. Naročito su dubok utisak ostavile riječi visokopreosveštenog mitropolita Nikolaja, koji je jednostavnim, toplim, gotovo očinskim riječima, govorio o stasavanju bogoslovije i brizi za svakog bogoslova u nesklonom vremenu, o brizi za životne uslove mladih ljudi, počev od hrane koja, kako je naglasio, mora biti kvalitetna da bi se mlad organizam razvijao u zdravlju. Zahvaljujući takvoj brizi, Bogoslovija je školovala preko 600 sveštenika i dosad je svojoj crkvi podarila 13 episkopa.

Potom je nastupio KUD «Đurđevdan», došlo je 32 djece i uz vođstvo jereja Miloša Orelja održan je prvi čas vjeronauke, sceniski prikaz žitija svetog Save, a

zatim je izveden i splet srpskih obrednih igara povodom Bijele nedjelje, pod umjetničkim vodstvom i u koreografiji Spase Mutavskog. «Đurđevdan» je doslovno oduševio sve prisutne, te su mladi razigrani gosti morali dodatno da nastupe, ovog puta s pjesmom iz rodne Drežnice:

«Oj Drežnice, Drežnice, moje selo najdraže,

U tebi sam kosu plela i dragog voljela.»

Oduševljene zvanice su zatim pozvane za bogatu trpezu ljubavi, koju je pripremilo bratstvo manastira, predvođeno igumanom Gerasimom. Na kraju možemo reći: 15. septembar u manastiru Krka bio je zaista dan za pamćenje. □

«Novosti 7», Zagreb
I. Krmeta

SAVO ŠTRBAC, DIREKTOR DOKUMENTACIONO-INFORMACIONOG CENTRA "VERITAS", O ISTRAZI O ZLOČINIMA U SPLITSKOM LOGORU LORA

BIĆE JOŠ HAŠKIH OPTUŽNICA

— To što Hrvatska vodi istrage o zločinima koje su u posljednjem ratu na njenoj teritoriji počinili sami Hrvati i to što Hrvati hapse Hrvate ima dva cilja. Jedan je da se pred međunarodnom zajednicom pokaže dobrom, a drugi da hapšenjem "sitne boranije" pred Haškim sudom pokuša otkloniti odgovornost ljudi na visokim položajima u vojsci, policiji i civilnoj vlasti — kaže u razgovoru za "Blic" Savo Štrbac, direktor Dokumentaciono-informativnog centra "Veritas", povodom istrage koju o događajima u zatvoru Lora u Splitu vodi hrvatski županijski sud u Splitu. Štrbac, međutim, smatra da se najviši državni vrh Hrvatske tako neće spasti odgovornosti za ono što se u Lori događalo i o čemu su najviše hrvatske institucije bile obavještene i u vreme činjenja najvećih zlodela u ovom zatvoru.

Namera je Haškog suda da se izvede "krupne ribe" po komadnoj odgovornosti, a da sitne prepusti nacionalnim sudovima. Po toj logici, može se očekivati da će Hag u svojim optužnicama ići prema samom hrvatskom vrhu. Što se tiče vojnog vrha, u hrvatskoj štampi se sada najviše proziva neki general po imenu Mate Laušić. Problematična je, međutim, civilna struktura jer su dva ključna čoveka iz vrha mrtva: Franjo Tuđman i Gojko Šušak.

— Ali, ako se pođe od komparacije sa srpskim slučajem, a sada i s muslimanskim u Bosni i Hercegovini, stiže se i do samog vrha Hrvatske, pa i samog Mesića. On danas glumi demokratu, ali se ne smiju zaboraviti funkcije koje je obavljao prije 1994. godine. Bio je prvi predsjednik hade-

zevske vlade i potpredsjednik Sabora do 1994. godine. Dakle, bio je visoko pozicioniran u vrijeme postojanja Lore i morao je znati šta se događa, a i činjenica je da se s Tuđmanom nije razišao zbog različitog stava prema Srbima, već zbog drugih stvari. Ovom treba dodati i činjenicu da u haškoj optužnici protiv Ante Gotovine stoji da su hrvatske vlasti davno planirale da problem Srba u Hrvatskoj riješe vojnim, a ne političkim putem — objašnjava Štrbac.

Istraga o Lori, navodi naš sagovornik, počela je još ranije zbog dvojice Srba koji su u njoj tragično završili. Reč je o Nenadu Kneževiću i Gojku Buloviću, koji su uhapšeni 1992. godine s još jednom grupom Srba koji su kao lojalni građani živeli u Splitu. Tela ove dvojice preminulih predata su njihovim porodicama; istraga o tome vođena je tromo, civilni sud prebacivao je slučaj u nadležnost vojnog i obrnuto, ali se nije daleko odmaklo, kao što se ni ove godine nije saznalo ništa novo u poređenju s onim što su srpski zatvorenici o događajima u Lori govorili ranije.

Štrbac kaže da je, koliko je njemu poznato, samo dvoje preživelo zloglasno odeljenje C ovog zatvora i da zapravo niko tačno ne zna šta se sve u Lori događalo.

Povodom najava iz Dalmatinskog komiteta za ljudska prava da će do kraja novembra u Beogradu organizovati sastanak s nekadašnjim zatvorenicima vojnog zatvora Lora, Štrbac kaže da neki zatvorenici žive zato da kažu ono što su videli i preživeli i da bi to najradije rekli pred Haškim sudom, ali da su spremni i

da svedoče i pred hrvatskim pravosudnim organima, samo da im se garantuje životna bezbednost. Drugi kažu da ne žele da govore o tome jer jednostavno ne žele da se sećaju onoga šta je bilo. □

"Blic", Beograd

INTERPOLOVE POTERNICE

"Veritas" je dosad objavio spisak 310 Srba na poternicama Interpola, što je svojevrsno upozorenje optuženima da ne napuštaju Jugoslaviju ili Republiku Srpsku, jer im s tih prostora još uvek ne preti izručenje. Na osnovu Interpolovih poternica koje je inicirala Hrvatska, dosad su u Mađarskoj uhapšena tri Krajišnika, a u Švajcarskoj, Bugarskoj i Nemačkoj po jedan. Među Srbima iz Krajine i pripadnicima bivše JNA vlada, međutim, veliki strah jer iz Hrvatske stižu vesti da je na Interpolove poternice stavljeno ukupno 1.400 optuženih ili u odsutnosti osuđenih Srba za navodna dela ratnog zločina.

Krajišnici s hrvatskih poternica veliku nadu polažu u dogovor ministara inostranih poslova Jugoslavije i Hrvatske Gorana Svilanovića i Tonina Picole u Njujorku. Krivično gonjenje ograničiti isključivo na slučajeve zasnovane na čvrstim dokazima — istakli su ministri u delu razgovora koji se odnosio na potrebu da se kazne počinioci ratnih zločina obeju strana. □

"Večernje novosti", Beograd

JUTARNJE MISLI

(Dragom bratu u pomen, nestao 1992.)

Jutrom dok topla nit se migolji kroz krošnjju ocvalog bagrema i dok škripa kočnica para mir, koračam umorno i mislim.

Pokriva li te mahovina? Je li ti pokrov težak? Kako ti beše u samrtnom času, dok krvnik pirovaše nad tvojom bespomoći?

A, kako ti beše drugu? Biste li sami u roptaju ili misli tražiše drage da vam duše prigrlje; da barem one ostanu čiste, nepomešane s krvlju udrobljenom blatom, začinjenom mržnjom i strašnim besmisлом?

Branka Bojić

USPOMENE

Ako želiš da me osvojiš, obgrli me Krkom, ušuškaj Dinarom, zavedi me burom.

Dodaj oku sjaj kamena, okupaj nadom sela oplakana, nek se iz sna otuđenog probude vraćeni mi osmjesi.

Jer, mene bol već godinama voli, i tlo me ovo, ravničarsko, bude i ruše mi se godine... A ja, ja gdje god da krenem, ponese malo spakovanih uspomena...

Čedna Radinović-Lukić

DORĐE MAJSTOROVIĆ rođen je u Kninu gdje je objavio prvu zbirku poezije. Drugu zbirku je pripremio u Americi u Klivlendu gdje živi kao izbjeglica iz Krajine. Iz te zbirke objavljujemo sljedeće pjesme.

Zemlja

Pitaju me Amerikanci
Koliko sam hektara zemlje
Ostavio i koliko vrijedi.

Odgovaram:
Šaku zemlje.

Nasmiju se a ne znaju
Da je ta šaka zemlje
Othranila
Generacije u dalmatinskom
kršu
I da nema cijenu.

Jedinac

Majka
Ne krije suze,
Otac
Sagnu glavu.
Ne smiju se vidjeti
Suze
Koje niz bore teku,
Jer se za junakom
Ne plače.

GODINE TUGE, NADE I BOLA

Prolaze godine tuge, nade i bola, godina deset otkako izgubih svog sokola. Deset godina ne znam reći kud je nestao naš sin i brat Slobodan, kuda je nestao naš Boba.

Svako jutro kad sunce grane, nadam se tebi, sine Slobodane.

Pisma sam mnoga poslala na adrese mnoge ne bih li saznala šta je od mog sokola, moga Bobe.

Očajna majka tužna moli: ako iko zna nešto o mom sinu, neka mi javi. Moj sin Slobodan Poplašen od oca Milana, rođen je 22. februara 1975. godine u Virovitici, gdje je i živio s roditeljima i sestrom Radmilom sve do kobnog 16. avgusta 1991. godine. Od tada mu se gubi svaki trag.

Ako si živ a čitaš ove riječi, sine, javi se majci koja za tobom od tuge i čežnje, polako a teško umire i gine.

Dragi čitaocē, i ti ako nešto znaš o sudbini moga Bobe, pošalji majci tužnoj vijest ne bi li saznala za svog sina.

Milan i Miroslava Poplašen
Ulica oslobođenja 92
25284 Stanišić

POMOĆ

U prošlom broju "Suze" objavili smo apel za pomoć. Sa skromnim ali nama dragim priložima javili su se Pero Kodžić i Jovan Kesa iz Kanade. Očekujemo nove priloge. Žiro-račun udruženja u Beogradu, Lomina 4: 40806-678-9-118394

PRAVNI SAVJETI

SPORAZUM O SOCIJALNOM OSIGURANJU JUGOSLAVIJE I HRVATSKE

• *Izbjeglica sam iz Hrvatske i u njoj sam ostvario pravo na penziju, a od početka rata do danas je ne primam. Zanima me kada će stupiti na snagu sporazum o socijalnom osiguranju Hrvatske i Jugoslavije i da li ću prema njemu u Jugoslaviji moći da podnesem zahtjev za nastavak primanja penzije.*

— Sporazum između Jugoslavije i Hrvatske o socijalnom osiguranju potpisan je 15. septembra 1997. u Beogradu. Međutim, još nije stupio na snagu, s obzirom na to da je članom 41 predviđeno da podleže ratifikaciji i da počinje da važi prvog dana po isteku mjeseca u kome su razmijenjeni ratifikacioni instrumenti.

Ipak, ohrabruje to što je Skupština SRJ 9. maja 2001. usvojila Zakon o potvrđivanju sporazuma između SRJ i RH o socijalnom osiguranju, koji je stupio na snagu 19. maja ove godine. Očekuje se da će isto postupiti i Sabor Hrvatske, pa se nadamo da će uskoro ovaj sporazum početi da se primjenjuje. Što se tiče drugog dijela vašeg pitanja, napominjemo da je članom 32 navedenog sporazuma predviđeno da zahtjeve koji su podnijeti nadležnom organu jedne države on odmah prosljeđuje odgovarajućim službama druge države ugovornice, neposredno ili posredstvom organa za vezu. Dakle, prema navedenom sporazumu, moći ćete podnijeti zahtev da nastavite da primete hrvatsku

penziju preko nadležnog jugoslovenskog organa.

DOBIJANJE PUTOVNICE PREKO PUNOMOĆNIKA

• *Izbjegao sam iz Hrvatske i imam hrvatsko državljanstvo. Mogu li na osnovu punomoćja ovjerenog u Jugoslaviji preko advokata u Hrvatskoj dobiti putovnicu RH?*

— Nažalost, odgovor je kratak: ne. Izdavanje putovnice regulisano je Zakonom o putovnim ispravama hrvatskih državljana, koji je donio Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora 30. juna 1999. godine, a koji je stupio na snagu 1. januara 2000. godine. Stupanjem na snagu novog zakona o putnim ispravama onemogućeno je podizanje putovnice na osnovu punomoćja, što je dozvoljavao prethodni zakon objavljen u Narodnim novinama 29/94. Naime, te izmene se odnose na član 33, a zakon koji je stupio na snagu 1. januara 2000. godine u statusu 2 navodi: "putovnica, zajednička putovnica i putni list izdaju se na osobni zahtjev". Na taj način je onemogućeno pravo da se putovnica dobije preko punomoćnika.

Prema našim saznanjima, do stupanja na snagu novog zakona, na osnovu punomoćja podignut je veliki broj putovnica RH. Iako ni tada pojedine policijske uprave nisu dozvoljavale podizanje putovnica putem punomoćja, tadašnjim zakonom otvarala se mogućnost da se preko advokata u RH, u upravnom postupku, ostvari to pravo koje je bilo utvrđeno tadašnjim zako-

nom.

U konkretnom slučaju, kako ste uskraćeni za mogućnost da podignete putovnicu preko punomoćnika u RH, možete lično podnijeti zahtev Konzularnom uredu RH u Beogradu. To pravo vam daje navedeni zakon, član 23 koji kaže: "građaninu koji u inozemstvu neprekidno boravi duže od tri mjeseca, putovnicu može izdati diplomatska misija ili konzularni ured RH u inozemstvu, na čijem području građanin boravi". Obratite pažnju na riječ "može", što ne znači da konzularni ured "mora" da izda putovnicu. Zapravo, data mu je zakonska mogućnost da po svojoj volji utvrdi i odredi kome će izdati putovnicu u Hrvatskoj.

PREVOZ POSMRTHNIH OSTATAKA I SAHRANA U HRVATSKOJ

• *Otac mi je prije izvjesnog vremena preminuo, a posljednja želja mu je bila da bude sahranjen u Hrvatskoj, odakle smo u Jugoslaviju izbjegli 1995. Interesuje me da li je i kako moguće organizovati prevoz posmrtnih ostataka i sahranu u Hrvatskoj.*

— U posljednje vrijeme česti su slučajevi sahrana izbjeglica iz Hrvatske preminulih u SRJ u njihovim mjestima prebivališta u Hrvatskoj. Postupak za pribavljanje dokumentacije za prevoz

ROKOVI

Rok za podnošenje zahtjeva za obnovu objekata uništenih ili oštećenih tokom rata u Hrvatskoj ističe 31. decembra 2001. Pravo na obnovu se potpuno gubi ukoliko se zahtjev ne podnese na vrijeme.

PRAVNI SAVJETI

preminulog je komplikovan, te stoga redom navodimo šta treba uraditi i koju dokumentaciju treba pribaviti.

1. Izvršiti upis u matičnu knjigu umrlih prema mjestu smrti, a ne prema nekadašnjem boravištu preminulog. Pribaviti izvod iz matične knjige umrlih, te s predmetnim izvodom, potvrdom bolnice o uzroku smrti i svom ostalom dokumentacijom preminulog u Beogradu Saveznom ministarstvu za rad, zdravstvo i socijalnu politiku podnijeti zahtjev za odobranje prenosa preminulog u Hrvatsku.

2. Nakon pribavljanja pomenutog akta, treba otići u hrvatski konzulat u Beogradu radi sprovođenice za prenos umrlog. Napominjemo da prethodno od nadležnog opštinskog organa uprave u Hrvatskoj (prema mjestu sahrane) treba pribaviti potvrdu o posjedovanju grobnog mjesta. Zbog hitnosti postupka, potvrda se šalje faksom.

3. Sa sprovodnicom za prenos umrlog izdatom u Konzulatu RH u Beogradu morate se obratiti republičkom sanitarnom inspektoratu pri Ministarstvu zdravstva i zaštite životne okoline dotičnog okruga radi donošenja rješenja o dozvoli prenosa umrlog.

Pri prenosu umrlog iz jedne u drugu državu potrebno je, pored drvenog, obezbijediti i limeni sanduk, koji se zatvara lemljenjem u prisustvu sanitarnog inspektora, kao i predstavnika MUP-a i carine. Treba napomenuti da privatni pogrebni prevoznici u Srbiji po pravilu nemaju hrvatske ulazne vize, te stoga mogu doći samo do graničnog prelaza između BiH i Hrvatske, na primjer, do Graba kod Knina, da bi na graničnom prelazu pogrebni prevoznik iz Hrvatske preuzeo kovčeg i prevezao posmrtnu ostatku do mjesta sahrane. Na osnovu saznanja naših kancelarija, za pribavljanje kompletne dokumentacije potrebna su tri—četiri dana intenzivnih aktivnosti.

DOBIJANJE LIČNIH DOKUMENTATA PO DOBIJANJU JUGOSLOVENSKOG DRŽAVLJANSTVA

• *Izbjegao sam iz Hrvatske i nakon podnijetog zahteva, dobio sam jugoslovensko državljanstvo. Na koji način mogu dobiti ličnu kartu i pasoš SRJ?*

— Kako ste dobili rješenje o državljanstvu, potrebno je da se ponovo obratite saveznom MUP-u da vam dostavi izvod iz knjige jugoslovenskih državljana. Obrazac zahtjeva za izdavanje izvoda vjerovatno ste dobili uz rješenje o državljanstvu, a možete ga dobiti i u SUP-u u mjestu svog boravišta, gde ćete saznati i broj žiro-računa na koji ćete uplatiti taksu. Uz zahtjev za izdavanje izvoda i uplatnicu o plaćenju taksi, korisno je da priložite i fotokopiju rješenja o državljanstvu.

Izvod iz knjige državljanstva važi šest mjeseci od dana izdavanja. Kako podižete ličnu kartu prvi put, potrebno je da, uz izvod iz knjige jugoslovenskih državljana, priložite i rodni list (ne stariji od šest mjeseci), dvije fotografije, uplatnicu kao dokaz o uplaćenju taksi za ličnu kartu i rješenje o prestanku izbjegličkog statusa,

koje će vam, na osnovu rješenja o jugoslovenskom državljanstvu, napisati povjerenik za izbjeglice u mjestu boravka.

Obrazac zahtjeva za izdavanje lične karte dobićete u SUP-u i tom prilikom predajete i izbjegličku ili prognaničku legitimaciju. Uz obrazac za izdavanje pasoša, potrebno je priložiti izvod iz knjige jugoslovenskih državljana, fotokopiju lične karte, dvije fotografije i drugo. Uputstvo i broj žiro-računa dobićete u SUP-u. Inače, izdavanje pasoša SRJ regulisano je Zakonom o putnim ispravama jugoslovenskih državljana (Službeni list SRJ 46/96). □

ADRESE

Humanitarne pravne kancelarije SDR u Srbiji

Beograd, Simina 21/2, tel. 011/632-833,
Sombor, Beogradska 31, tel. 025/27-148
Loznica, Marije Bursać 1, tel. 015/882-147
Niš, Voždova 16, tel. 018/42-557

Sve kancelarije rade od 8 do 19 časova, a nalaze se i u drugim većim gradovima Srbije

UNHCR

Beograd, Krunska 58, tel. 011/344 20 91
Novi Sad, Majevička 4, tel. 021/443-439

Komesarijat za izbjeglice Republike Srbije

Beograd, Simina 19, tel. 011/361 20 14,
kao i povjerenici u svim opštinama u Srbiji

Srpski demokratski forum

Beograd, Kneza Miloša 19/1, tel. 011/323 19 69

Ambasada Republike Hrvatske

Beograd, Kneza Miloša 62, tel. 011/3610 -153 ili 3610 - 946

Konzularna odjeljenja:

Beograd, Mirka Tomića 11, tel. 011/3610 - 535
Subotica, Maksima Gorkog 6, tel. 024/556 - 158
Kotor, Stari grad, 082/13 - 564

HVALA NA POMOĆI

MEĐUNARODNA
KOMISIJA ZA NESTALA
LICA

* * *

INTERNATIONAL
COMMISSION ON
MISSING PERSONS

Preduzeće za proizvodnju i montažu alu-
minijske bravarije, trgovinu i usluge d.o.o.

Beograd

Kosančićev venac 31

Tel: 011/634-345, Tel/fax: 011/629-694

A PATINSKA PIVARA

RAS

**PROGRAMSKI PAKET ZA PODJELU RIJEČI
NA SLOGOVE**

Mr. Milorad Simić; dipl. inž. Nenad Bogojević
tel: 011/ 8750-880, 011/181-383, 011/635-590

PREDUZEĆE ZA PROIZVOD-
NJU, TRGOVINU I USLUGE,
EXPORT - IMPORT D.O.O.
11000 BEOGRAD, M. BIRJUZOVA 12

TEL. 183-745

TEL/FAX 183-280

COMPANY

POSLOVNI CENTAR

Beograd, Braće Ribnikar 16

tel: 011/34-41-767

34-41-386

444-30-97

ROBNI CENTAR

VELEPRODAJA-MALOPRODAJA

Beograd, Batajnički drum 1

tel: 011/31-62-739

31-62-748

RESTORAN

UZELAC

BEOGRAD-HIPODROM

tel 3544-699

DALMATINSKA JANJETINA

TUKA ISPOD PEKE

I DRUGI SPECIJALITETI